

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

**DOPORUČENÍ ÚSTŘEDNÍ KOMISE
PRO OCHRANU ZVÍŘAT**

**PODMÍNKY CHOVU SAVCŮ
VOLNĚ ŽIJÍCÍCH DRUHŮ
V ZAJETÍ**

2006

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Zpracovali: Dana Holečková, Jiří Dousek
Překlad německého dokumentu: Kristina Tomášová
Úpravy pro třetí vydání: Marie Zelená

Vydalo Ministerstvo zemědělství
Těšnov 17, 117 05 Praha 1
internet: www.mze.cz, e-mail: info@mze.cz

ISBN 80-7084-556-2
3. vydání

Tisk: Tiskárna ARPA, Kotkova 792, Dvůr Králové nad Labem

**DOPORUČENÍ
ÚSTŘEDNÍ KOMISE PRO OCHRANU ZVÍŘAT**

**PODMÍNKY CHOVU SAVCŮ
VOLNĚ ŽIJÍCÍCH DRUHŮ V ZAJETÍ**

**VČETNĚ VELIKOSTI A ZÁKLADNÍHO VYBAVENÍ ZAŘÍZENÍ
PRO CHOV, ZPŮSOBU CHOVU, VÝŽIVY, ODCHYTU A PŘEPRAVY**

2006

OBSAH

ÚVOD	4
I. ČÁST OBECNÁ	5
A. Rozsah platnosti Doporučení	5
B. Vysvětlení pojmů	5
C. Povinnosti každého, kdo chová volně žijícího savce.	6
D. Účinnost Doporučení	6
II. ČÁST METODICKÁ	7
A. Metodická pomoc ÚKOZ.	7
B. Metodika posuzování zařízení pro chov	7
C. Hodnocení zařízení pro chov v praxi	8
III. ČÁST SPECIÁLNÍ (překlad německého dokumentu)	9
A. Obecná část	10
B. Odborná část	11
I. Ptakořitní	11
II. Vačnatci.	11
III. Hmyzožravci	14
IV. Letouni	15
V. Hlodavci	16
VI. Zajíc	20
VII. Primáti	21
VIII. Chudozubí	29
IX. Luskouni.	31
X. Hrabáči.	31
XI. Šelmy	31
XII. Kytovci	38
XIII. Chobotnatci	40
XIV. Sirény	41
XV. Damani	42
XVI. Lichokopytníci	42
XVII. Sudokopytníci	44
IV. POUŽITÁ A DOPORUČENÁ LITERATURA	53
V. PŘÍLOHY	54

ÚVOD

Ústřední komise pro ochranu zvířat schválila dne 14.6.2000 Doporučení - Podmínky chovu savců volně žijících druhů v zajetí (dále jen „Doporučení“). Dokument byl zároveň projednán s Unií českých a slovenských zoologických zahrad (UCSZ) a Unií stanic pro záchranu živočichů. Vzhledem k zájmu o tuto publikaci a k novelizaci právních předpisů, které upravují tuto problematiku, byla v roce 2006 provedena její revize a aktualizace, kterou držíte právě v rukou.

Doporučení bylo zpracováno v souladu se zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. Doporučení má sloužit především pro osoby, které chovají zvířata v zájmových chovech a jsou jim podle platných právních předpisů povinny vytvořit přiměřené podmínky. Zároveň je třeba upozornit na skutečnost, že chov nebezpečných druhů zvířat ve smyslu vyhlášky č. 75/1996 Sb., kterou se stanoví nebezpečné druhy zvířat, povoluje Krajská veterinární správa nebo Městská veterinární správa v Praze (dále jen „KVS“), příslušná podle místa chovu. Inspektoráty těchto úřadů sídlí většinou v bývalých okresních městech.

Vydané Doporučení dále vychází z povinnosti chovatelů vyplývající ze zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon). Podle tohoto zákona je mimo jiné stanoveno pro chovatele, kteří jako podnikatelé chovají zvířata, a to včetně zoologických zahrad, vyžádat si v územním, stavebním a kolaudačním řízení osvědčení podmínek formou závazného posudku KVS. Další povinnosti těchto chovatelů je oznámit KVS nejméně 30 dnů předem zahájení a ukončení podnikatelské činnosti. Příslušná KVS v uvedených případech také stanoví, případně kontroluje a dozoruje podmínky takového chovu. V zoologických zahradách byl tento postup prováděn již dříve a podmínky byly stanovovány na základě odborných posudků, proto je třeba tento nový dokument respektovat zvláště při budování nových zařízení a zakládání chovů dosud neдрžených druhů.

Pokud by chovatel pořádal se zvířaty veřejná vystoupení (provádění činnosti, cviků a triků nebo jiné manipulace se zvířetem nebo zvířaty jednoho nebo více chovatelů, které je přístupné veřejnosti, a to i prostřednictvím tisku, filmu, rozhlasu, televize nebo jiným obdobně účinným způsobem, za účelem výchovy, vzdělávání, propagace, soutěže nebo z komerčních důvodů, nebo činnost při které vznikne doklad o zvířeti, který je hodnocením jeho vzhledu, výkonu nebo určitých vloh) nebo svody zvířat (např. výstava, trhy, aukce, soutěže zvířat více chovatelů), musí k tomu mít Ústřední komisi pro ochranu zvířat schválený řád ochrany zvířat při veřejném vystoupení nebo svodu zvířat podle ustanovení § 8 odst. 3 zákona na ochranu zvířat proti týrání, který musí být vypracován v souladu s vyhláškou č. 192/2004 Sb., o ochraně zvířat při chovu, veřejném vystoupení nebo svodu.

Pro orgány ochrany zvířat je Doporučení metodickou pomůckou.

Předkládaný materiál je pouze materiálem informujícím a neklade si nároky na úplnost. Předpokládáme, že stejně jako další Doporučení Ústřední komise pro ochranu zvířat bude dále novelizován a doplňován podle nových zkušeností i vědeckých poznatků.

Doporučení nabylo účinnosti dne 1. 9. 2000.

Doc. MVDr. Richard Sovják, CSc
předseda Ústřední komise pro ochranu zvířat

I. ČÁST OBECNÁ

A. Rozsah platnosti Doporučení

Doporučení se netýká:

- chovu zvěře pro myslivecké účely (obory apod.),
- farmových chovů,
- drezírovaných zvířat, pokud je s nimi pravidelně pracováno v manéži, na jevišti apod.,
- zvířat v obchodech a zoo-odděleních obchodů se zvířaty pro zájmové chovy,
- zvířat v karanténě a izolaci z veterinárních důvodů,
- pokusů s využitím zvířat,
- záchranných stanic po dobu poskytnutí nezbytné léčebné péče zvířatům včetně nezbytné péče o opuštěná mláďata.

V místech přechodného ustájení, např. při karanténě, prodeji apod., KVS stanovují podmínky vycházející z nutného prostorového omezení, je však třeba stanovit, dodržet a kontrolovat dobu, po kterou zvířata v takových prostorách setrvávají.

B. Vysvětlení pojmů

V tomto dokumentu se rozumí pojmem:

- a) **volně žijící zvíře** zvíře, patřící k druhu, jehož populace se udržuje v přírodě samovolně, a to i v případě jeho chovu v zajetí, pokud není podle zvláštních právních předpisů (např. veterinární zákon) považováno za zvíře hospodářské (farmový chov - zvířata ve farmovém chovu nesmí pocházet z volné přírody);
- b) **zvíře v zájmovém chovu** zvíře, u kterého hospodářský efekt není hlavním účelem chovu, a to buď chované v prostorách k tomu určených nebo v domácnosti, jehož chov slouží především zájmové činnosti člověka, nebo zvíře sloužící člověku jako jeho společník [§ 3 písm. e) zákona na ochranu zvířat proti týrání];
- c) **farmový chov** podnikatelský způsob chovu zvěře a jiných druhů zvířat v systémech, při nichž jsou zvířata chována v takových počtech nebo hustotě, nebo za takových podmínek, či na takové úrovni produkce, že jejich zdraví a životní pohoda závisí na bezprostřední péči člověka; zvířata takto chovaných druhů jsou zvířaty hospodářskými (Metodický návod SVS ČR OZ č. 8/2000);
- d) **nebezpečný druh zvířete** takový druh, který vzhledem ke svým biologickým vlastnostem má zvláštní nároky na zacházení, umístění, krmení, napájení, případně ošetřování, je běžně způsobitlivý ohrozit zdraví nebo život člověka, který se pak může dopustit týrání jedince tohoto druhu [§ 3 písm. g) zákona na ochranu zvířat proti týrání]; nebezpečné druhy zvířat jsou stanoveny vyhláškou č. 75/1996 Sb., kterou se stanoví nebezpečné druhy zvířat;
- e) **záchranná stanice** zařízení zajišťující péči o volně žijící zvířata, která jsou v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně či trvale neschopna přežít ve volné přírodě, s cílem přivést je na návrat do volné přírody a vypustit je do jejich přirozeného prostředí (§ 16 odst. 5 vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění);
- f) **chov zvěře pro myslivecké účely** chov, v němž mohou být chováni pouze jedinci druhů považovaných za zvěř, zřízený a provozovaný podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, na vymezených prostorách honebních pozemků (obory, samostatné bažantnice apod.), způsobem, jehož cílem je vypuštění zvěře do honitby a který povoluje využívat lov (viz Metodický návod SVS ČR OZ č. 8/2000);

- g) **zoologická zahrada** trvalé zařízení s licenci udělenou podle zákona č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách, v němž jsou chováni a po dobu nejméně 7 dnů v kalendářním roce vystavováni pro veřejnost volně žijící živočichové, případně též zvířata domácí. Zabývá se chovem zvířat obvykle volně žijících (často ohrožených) druhů, ale i zvířat ostatních druhů a plní vědeckovýzkumné, výchovné a rekreační funkce. Slouží především přírodovědeckému - specializovanému zoologickému vzdělávání. Je zapojena do chovatelských programů obvykle tuzemských i mezinárodních včetně reintrodukce vyhubením ohrožených druhů, čímž se podílí na zachování biologické rozmanitosti. Často zároveň plní funkci záchranné stanice, příp. záchranného centra CITES. Odborná úroveň ve všech oblastech činnosti je zajištěna odborným managementem a zabezpečením specializované veterinární péče a je garantována členstvím v Unii českých a slovenských zoologických zahrad (UCSZ), která je členem Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) a Světové organizace zoologických zahrad (WZO). Chov živočichů v zoologických zahradách je chovem zvláštního určení v souladu s § 16 odst. 4 vyhl. č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Provozování zoologických zahrad se řídí podmínkami stanovenými zákonem č. 162/2003 Sb., o zoologických zahradách. Úlohy zoologických zahrad a akvárií v oblasti ochrany přírody na dalších 10 let jsou formulovány ve Světové strategii ochrannářské práce zoo a akvárií – Budoucnost ohrožených druhů zvířat vydané výkonným sekretariátem WAZA v r. 2005;
- h) **zoooutek, zoopark** (bez statutu zoologické zahrady) zařízení zabývající se chovem zvířat, sloužící především k rekreaci, ale také vzdělávání.

C. Povinnosti každého, kdo chová volně žijící zvíře - savce v zajetí (viz Přílohy)

Každý, kdo chová volně žijícího savce v zajetí, bude nadále při chovu respektovat podmínky uvedené v tomto Doporučení a dodržovat další ustanovení zákona na ochranu zvířat proti týrání.

Zvláště chráněné živočichy a ptáky, kteří volně žijí na evropském území členských států Evropských společenství (§ 5a, § 48 a § 50 zákona č. 114/1992 Sb., na ochranu přírody a krajiny, v platném znění), je zakázáno chovat v zajetí. Výjimku z tohoto zákazu uděluje příslušný orgán ochrany přírody.

Nalezení handicapovaného jedince zvláště chráněného druhu je nutno, pokud si ošetření vyžádá dobu delší než 4 týdny, oznámit příslušnému orgánu ochrany přírody (krajský úřad, správa chráněné krajinné oblasti či národního parku) (§ 16 odst. 4 vyhl. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění).

Chov nebezpečných druhů zvířat (stanovených vyhláškou č. 75/1996 Sb.) povoluje na základě předložené žádosti příslušná KVS.

Pokud se jedná o chov jedinců druhů, které jsou podle § 2 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, zvěří, je vyžadován souhlas orgánu státní správy myslivosti (§ 7 odst. 1 [u] tohoto zákona).

D. Účinnost Doporučení

Dnem zveřejnění, tj. od 1. 9. 2000, je toto Doporučení platné pro každého, kdo zvířata chová, při plnění zde uvedených podmínek ve smyslu výživy, klimatických a sociálních potřeb zvířat, odchytu, přepravy apod. Po nabytí účinnosti Doporučení se požaduje na osobách, která zřizují nová nebo rekonstruují stará zařízení pro chov vyjmenovaných a jim podobných druhů zvířat, plnit všechny uvedené podmínky, tj. včetně nároků na prostor a zařízení výběhu.

II. ČÁST METODICKÁ

A. Metodická pomoc ústřední komise

Ve zvláštních případech, zejména tehdy, pokud nejsou splněny podmínky stanovené tímto Doporučením a vyžaduje to zvláštní zřetel, může si KVS vyžádat zpracování znaleckého posudku a vyjádření k podmínkám chovu. Ústřední komise pro takové případy doporučí odborníky nebo záležitost posoudí v rámci svého výboru pro ochranu volně žijících zvířat, kterému tato problematika odborné činnosti náleží. Také v případech chovu druhů zvířat, které nejsou v dokumentu uvedeny, je třeba konzultovat podmínky chovu přímo s tímto orgánem.

B. Metodika posuzování zařízení pro chov

Pro zachování fyziologických funkcí zvířat a zajištění biologických potřeb jsou důležité nejen prostorové nároky, ale při péči o zvířata je třeba vytvářet podmínky materiálního i nemateriálního charakteru k zabezpečení jejich pohody (welfare), zejména:

- zvířatům vytvářet předpoklady pro uspokojování jejich biologických potřeb (příjem a kvalita potravy, rozmnožování, péče o srst, hra aj.) a zabránit jejich stresu, nudě a vzniku stereotypii vybavením chovných prostor (úkryty, kmeny, větve, pohyblivé pomůcky apod.);
- při volbě velikosti plochy pro chov prostory přiměřeně zvětšit dle potřeb vycházejících z prostorových nároků jedince; u skupin přihlídnout k přirozené agresivitě jedinců, která může být vázána na stádium pohlavního cyklu, ochranu mláďat apod.; tam kde je to nezbytné, je třeba zvířata vizuálně, zvukově nebo prostorově oddělit;
- při úpravě chovných prostorů brát v úvahu, vedle dále uvedených hledisek, především:
 - I. zajištění přirozené funkce pohybového aparátu, a to jak při pohybu, tak i odpočinku zvířat (bidýlka pro ptáky, možnost popelení, hrabání, doupata v různých výškách apod.);
 - II. zajištění různých nároků na teplotní podmínky (vymezený prostor pro zchlazování a slunění / vyhřívání, koupel apod.); u druhů z chladných oblastí zabezpečit možnosti ochlazení, naopak druhy z tropického pásma by měly mít zajištěny požadované teploty a další hodnoty mikroklimatu; je však nezbytné při tom zvažovat geografické rozdíly klimatu (např. různou vlhkost vzduchu) v našich a původních podmínkách a schopnost adaptace druhu;
- při zřizování prostor pro zvířata je nutné zvážit vhodnost materiálu (vyloučení možnosti poranění, toxicity povrchové úpravy, případně vzniku elektrostatického náboje, volba barev); jako podestýlka nebo podkladový materiál může být použit pouze netoxický, podle možnosti co nejméně prašný, vlhkost absorbující materiál, který není zdrojem původců nebo příčinou onemocnění (dráždění povrchu těla, požírání nevhodné podestýlky, druhu nátěru, technických plnidel a lepidel apod.), větrání by mělo zabezpečit výměnu vzduchu a udržení podmínek mikroklimatu zejména na požadované vlhkosti;
- délka doby a intenzita osvětlení a spektrum světla by mělo odpovídat oblasti výskytu a etologii daného druhu; u pralesních druhů je nutný požadavek na zastínění části prostoru zejména v letním období;
- způsob vytápění musí odpovídat potřebám jednotlivých druhů a vyloučit možnost popalení zvířat;
- krmení by mělo odpovídat druhu zvířete a dostupnosti vhodného druhu potravy, krmná zařízení by měla být snadno dostupná pro zvíře i pro obsluhu a měla by být udržována v čistotě;
- napájení, případně koupání - množství a teplota vody se obvykle řídí dle ročního období; je třeba přihlížet i k nárokům zvířat na kvalitu vody, pitná voda z veřejných vodovodů nemusí svou kvalitou (úprava, chlorování) zvířatům vyhovovat.

Prostory pro zvířata včetně jejich úkrytů by měly být snadno přístupné a čistitelné, musí být stanoveny podmínky průběžné dezinfekce, případně dezinfekce a deratizace (DDD) zařízení, včetně volby nedráždivých prostředků DDD a postupů vylučujících nadměrné působení stresových vlivů (nežádoucí dráždivé pachy, vlhkost atd.).

Stanovené parametry prostředí a klimatu musí být vhodným způsobem kontrolovány a zařízení proto musí být vybaveno příslušnými pomůckami (teploměry, automatické spínače přístrojů atd.).

Pro správné provozování chovu musí být zabezpečeny v přiměřeném rozsahu i pomocné prostory pro skladování krmiv, pomůcek apod. V některých případech s chovem základních druhů souvisí i podmínky chovu dalších druhů zvířat, které se využívají ke krmení. I tato zvířata musí být chována a péče o ně zabezpečována v souladu s uváděnými předpisy, zejména se zákonem na ochranu zvířat proti týrání a veterinárním zákonem.

Vždy je třeba trvat na povinnosti osob, které zvířata chovají, stanovené § 13 odst. 1 zákona na ochranu zvířat proti týrání, který ukládá učinit opatření proti úniku zvířat. Je třeba vnímat, že změna prostoru, včetně útěku zvířete, je pro ně značným stresem. Tento stres je násoben pronásledováním zvířete, proto je třeba takovým situacím předcházet.

C. Hodnocení zařízení pro chov v praxi

Při hodnocení chovu v praxi je nutno vycházet nejen ze splnění podmínek v odborné části tohoto Doporučení, ale je třeba dbát, ve smyslu v této kapitole uvedených zásad, na následující:

- fyzický i psychický stav zvířat,
- schopnost zvířat se v chovných podmínkách množit a přirozeně odchovávat mláďata,
- pokud nebudou zvířata schopna odchovávat mláďata přirozeně, zjišťovat důvod - nemusí to být vždy jen podmínkami chovu (např. velmi mladé či naopak velmi staré samice nemají někdy mléko, nezkoušenost prvorodiček, stejně tak regulace populace dočasným zastavením reprodukce apod.),
- stáří zvířat a jejich zdravotní stav, který může mít vliv na schopnosti využívání zařízení pro chov (např. zvíře s poruchou lokomoce může zdánlivě vykazovat stereotypní chování, kterým však jen nahrazuje neschopnost normálního pohybu). Obdobně stereotypní chování vykazuje zvíře dlouho držené v nedostatečném prostoru a to i po přemístění do zařízení s dostatkem prostoru,
- stáří zařízení pro chov a záměr majitele jej měnit,
- vybavení zařízení pro chov např. ve vertikálním směru, kdy může plošně relativně malé zařízení být výrazně zvětšeno a poskytovat některým druhům (např. stromovým) daleko vhodnější možnosti přirozeného pohybu,
- klimatické podmínky zařízení a zajištění vhodného vytápění, je-li potřebné,
- možnost propojení vnitřních i venkovních prostor v závislosti na počasí a možnost volného pohybu zvířete mezi těmito prostory (u některých druhů je to vysloveně žádoucí, u jiných by to mohlo být nevhodné),
- zajištění stínu či slunce opět v závislosti na přirozených potřebách zvířat (např. noční zvířata slunce nepotřebují),
- způsob podávání krmení a jeho kvalita, obdobně možnosti napájení,
- možnost bezpečného ošetřování (u řady zvířat k nimž nelze vstupovat),
- čistota ubikací a výběhů, provádění úklidu,
- zajištění odborného zoologického dohledu a veterinární péče včetně neinbredního chovu,
- trvalé udržování stanovených podmínek chovu.

III. ČÁST SPECIÁLNÍ

Podmínky chovu savců volně žijících druhů v zajetí včetně velikosti a základního vybavení zařízení pro chov, způsobu chovu, výživy, odchytu a přepravy

Následující text je překladem odborného posudku **Minimální požadavky na chov savců (Mindestanforderungen an die Haltung von Säugetieren)** vydaného Spolkovým ministerstvem pro výživu, zemědělství a lesnictví, referát ochrany zvířat (SRN) dne 10.6.1996 a je tudíž zpracován dle odborných znalostí známých autorům v době zpracování.

Poznámka: Na základě zkušeností českých profesionálních chovatelů upozorňujeme, že dílčí odchylky od níže uvedených parametrů jsou možné především s ohledem na změnu názoru na chov určitých druhů dle nových vědeckých poznatků.

Např. v kapitole Klokaviti není uveden vhodný způsob přepravy středně velkých druhů kloanů na kratší vzdálenost, kdy je vhodné umístění do nízkých dostatečně dlouhých beden s vypořstovaným stropem. I když se zvíře v takové bedně nepostaví, nemůže skákat a proto se nezraní, jak je tomu naopak ve vysokých bednách.

V kapitole Zajici je v Klimatických podmínkách nutno uvést, že druhy pocházející z tropického pásma vyžadují na zimu vytápěné ubikace.

V kapitole Guerézy se v prostorových parametrech nebere v úvahu, že např. gueréza angolská (nebyla v době vzniku dokumentu v SRN chována) je téměř 2x menší než běžně chované druhy. Prostorové potřeby jsou pak pochopitelně menší.

Podobně u všech opic není upozorněno na zvětšení plochy při vertikálním členění a vybavení klecí, kdy nelze vycházet jen z půdorysu klece, ale musí se počítat i plocha paland a větví na lezení. Rozhodující u strojových druhů pak je výška a vybavení klecí.

Stejně tak všem opicím s noční aktivitou, kosmanovitým, langurům duka a kahau a gibbonovitým je třeba dát k dispozici předměty na hraní.

Také údaj v kapitole Velké kočky bod Sociální struktura uvádí u gepardů „přednostně více samců a samic pohromadě...“, což je naprosto nevhodné. Pro chov je nutná naopak separace pohlaví a poté spojování pouze páru a po plodném napáření oddělení samice na porod a odchov mláďat. Držení ve skupině je sice možné, avšak u gepardů se tím blokuje sexuální chování a zvířata se nemnoží. V přírodě jsou sice pozorovány skupinky několika zvířat, avšak obvykle se buď jedná o samici s mláďaty (dokonce i matku a dceru s mláďaty) nebo o sourozence (např. samčí skupina tvořená bratry z jednoho vrhu).

Dále v kapitole Šelmy nejsou vyčerpány všechny možnosti odchytu a přepravy, neboť ne všechny bedny musí být oplechovány, jak je uvedeno, vždy záleží na délce přepravy a věku zvířete. Zároveň u psovitých šelem (např. psů hyenových) se osvědčila přeprava párů (nebo dvojic sourozenců) ve společných bednách, což má vliv na zjevné zklidnění zvířat a bedny pak nemusí být oplechované. Odchyt do beden je možný i použitím odchytového zařízení prakticky bez nátlaku na zvířata či např. umístěním "průhledné" (pletivové) klece do úzkého průchodu, kterým zvířata chodí a pak je odchyt velmi jednoduchý. Poté je zvíře přepuštěno do normální přepravní bedny (tento způsob odchytu je vhodný např. pro gepardy a vlky hrivnaté, jejichž přepravní bedny nemusí být oplechované). Pro gepardy je takový odchyt rozhodně vhodnější nežli odchyt do sítě.

Dále v kapitole Hyeny a hyenky - uvedené hodnoty potřebných teplot nejsou nutné pro hyeny žíhané, které jsou s úspěchem chovány a množeny v nižších teplotách.

Stejně jako bylo výše uvedeno u některých opic, je i kunovitým a psovitým šelmám, malým i velkým kočkám, medvědovitým šelmám a hyenám a hyenkám dát k dispozici předměty na hraní.

Dalším příkladem přílišného zjednodušení je v kapitole Ploutvonožci neuvedení skutečnosti, že při problémech s očima apod., případně i preventivně je vhodný přidatný malý bazén se slanou vodou.

Naopak kapitola Chobotnatci zcela opomíjí skutečnost, že oba druhy dnes žijících slonů žijí ve zcela jiných biotopech, což má vliv na charakter jejich kůže i potřebu péče o ni. Slon indický je zvíře z vlhkých biotopů

(prales) má na rozdíl od slona afrického, žijícího v savanách, kůži citlivou a jemnou. Slon africký má kůži hrubou a tvrdou. Proto i potřeba vnitřního bazénu na koupání není pro slona afrického nutná - je pouze vhodná.

V kapitole *Přeprava slonů* také není zmíněno, že přeprava je velmi dobře proveditelná i bez zvykání na sólo bednu např. převozem ve speciálním voze, kde jsou naopak sloni umístěni po dvou proti sobě a mohou komunikovat. Specializovaná firma pak slona naloží velmi rychle za pomoci speciálního navijáku - slony je třeba pouze medikamentózně zklidnit.

Slonům je třeba dát do výběhu k dispozici předměty na hraní.

V kapitole *Nosorožcovití* je v *Sociální struktuře* uvedeno, že s výjimkou nosorožce bílého mají být nosorožci drženi v párech jen určitý čas, jinak jednotlivě. Ve skutečnosti se velmi osvědčilo držení nosorožců černých i v triu (1 samec, 2 samice), kdy dojde ke zmírnění agrese samce vůči samicím. Po napáření je samec oddělen, samice se oddělují až před porodem. Také mláďata tohoto nosorožce po odstavu je vhodné držet ve "školkách", což odpovídá i pozorováním z přírody.

Také mezi jelenovitými je sika vietnamský řazen mezi tzv. teplomilné druhy. Lze jej však úspěšně chovat celoročně venku s volným přístupem do suchých nevytápěných ubikací s podestýlkou. U takto chovaných sik pak došlo k posunu porodů do klimaticky příhodnějšího období.

Na výše uvedených příkladech je poukázáno, že chov zvířat je daleko složitější a předložený materiál nelze používat jako dogma. Určitá nedokonalost materiálu je dána snahou o zestručnění a zobecnění zásad chovu tak, aby mohl i neodborník získat poměrně snadno základní představu o podmínkách chovu savců v zajetí.

A. OBECNÁ ČÁST

Rozsah platnosti a všeobecné zásady

1. V předloženém odborném posudku jsou uvedeny biologicky odpovídající minimální požadavky pro savce podle současného stavu vědeckých poznatků a zkušeností.
2. V Doporučení jsou uvedeny podmínky pro držení savců, kteří jsou drženi právníky či fyzickými osobami. Pro nejmenované druhy, pokud je vědecky zjištěna srovnatelnost, platí v tomto smyslu. O savcích takových druhů, které kvůli svým zvláštním nárokům na péči mohou být drženi jen za zvláštních předpokladů a podmínek co se týče jejich chování, není zde pojednáváno. U nich je nezbytná individuální porada specialistů. Stejně platí pro druhy, o jejichž požadavcích ještě nejsou k dispozici žádné konkrétní vědomosti.
3. Zvířata vykazují specificky podle druhu, a částečně také v souvislosti s individuálními vlastnostmi, různou schopnost přizpůsobení se vnějším podmínkám, odlišným od optima. Tato schopnost je v zajetí stejně tak normální životní funkcí jako v přírodním ekosystému; musí se na ni brát ohled individuálně, případně prizváním specialisty, rovněž ve výživě a sociálních spojitostech (například změny početního stavu).
4. Stále je třeba mít zřetel na to, že každá rychlá změna životních podmínek v zajetí může vést ke kritickým situacím až ke stavu utrpení a ohrožení života. Na toto je třeba mít zřetel i při odchytu a přepravě. Doporučuje se používat rozměry uvedené ve směrnici IATA. Obzvláště pečlivě je třeba zvažovat individuální riziko náhlé změny podmínek chovu u starších zvířat, která prožila velkou část svého života v jiných podmínkách.
5. Při posuzování systému chovu se k požadavku na prostor klade zvláštní význam na jeho zařízení. U něho jsou důležité také nesnadno kvantifikovatelné faktory, jako je biologicky smysluplné uspořádání zařízení a jeho strukturních prvků i rozsah rušení. Musí chovaným zvířatům zajistit jak aktivitu, příslušné pro druh (možnosti zaměstnání), tak odpočinek.
6. Odchytky od minimálních požadavků na prostor a strukturu zařízení pro chov se mohou tolerovat jen v omezené míře.
7. Dočasné odchytky od zadání tohoto odborného posudku mohou být oprávněny veterinárními a zvláště odůvodněnými zoobiologickými opatřeními.

B. ODBORNÁ ČÁST (SAVCI - Mammalia)

I. PTAKOŘITNÍ (*Monotremata*) - 2 čeledí, 4 druhy

I. PTAKOPYSKOVÉ

Ptakopyskové nejsou v Evropě chováni. Vedle péče v zemi původu existují zkušenosti z chovu v USA.

2. JEŽUROVITÍ - ježura, paježura

Nároky na prostor

Vnitřní prostor nesmí pro pár mít méně než 4 m². Na základě chování ježur, které rády běhají, je však třeba usilovat o větší vnitřní rozměry - 10 m² a více. Je možné je chovat v konvenčních pavilonech malých savců a nočních zvířat. V letních měsících může být zvaženo také pobyt ve venkovním výběhu.

Klimatické podmínky

Teplota výběhu: nad 15° C.

Zařízení výběhu

Protože ježury jsou zvířata, která velmi intenzivně hrabou, musí tomu odpovídat podklad. Je třeba nabídnout podestýlku z písku, rašeliny, listů atd., navíc kořeny a kameny jako možnost úkrytu. Jako ohraničení výběhu je třeba zvolit hladké materiály (skleněné, kamenné stěny atd.). Při vyšším pletivu je nebezpečí, že ježury budou šplhat a spadnou dolů.

Sociální struktura

Chov může být realizován v páru nebo při snášenlivosti také ve větším počtu zvířat. Spojení s jinými zvířaty (například kuskusovitými) je možné.

Výživa

Ježury se živí hmyzem a bezobratlými. Náhradní výživa z živočišných a rostlinných bílkovinných, vitamínových a minerálních komponent.

Odchyt a přeprava

Ježury se odchytávají do ruky nebo podběrákem. Zvířata se posílají jednotlivě v bednách, které by kvůli jejich silným drápům měly být oplechovány.

II. VAČNATCI (*Marsupialia*) - 19 čeledí, cca 270 druhů

I. VAČICOVITÍ

Nároky na prostor

Řídí se podle velikosti příslušných druhů, avšak ani u malých forem, jako vačice krysy a vačice trpasličí, nesmí základna klece být menší než 0,5 m², u velkých druhů, jako vačice opossum, pod 4 m².

Klimatické podmínky

Vačicovití, kteří pocházejí ze severních oblastí (jako opossum) nejsou choulostiví na chlad. Jižní druhy musí být drženy v teplotě nejméně 16° C se zvláštním ohledem na vlhkost vzduchu.

Zařízení výběhu

Všichni vačicovití potřebují ve svých výbězích větvu ke šplhání. Jsou nutné dutiny ke spaní nebo vydlabané kmeny stromů jako možnost skryše. Na podlaze by měla být podestýlka.

Sociální struktura

Většina druhů vačicovitých jsou solitérní zvířata. Někdy je možný chov v párech. Protože vačicovití jsou všežravci, není spojení s jinými druhy smysluplné.

Výživa

Vačicovití jsou všežravci s vysokým podílem živočišné potravy.

Odchyt a přeprava

Vačicovití se chytají podběrákem nebo rukou. Přeprava probíhá jednotlivě v bednách. Vedle dřevěných beden mohou být použity také plastové.

2. KUNOVCOVITÍ

Z kunovcovitých je v zajetí chováno jen málo druhů; z vakomyší především vakorejsek. Jinak přicházejí ve vzácných případech do expozic kunovec a d'ábla.

Nároky na prostor

Malé druhy jako vakomyši mohou být drženy ve vitrínách pro malé savce. Nejnižší prostorová hranice nesmí být pod 1 m². Kunovci potřebují podle druhu klec ve velikosti 2 až 8 m². Výběh pro d'ábla nesmí být menší než 10 m² na zvíře. Smysluplný je venkovní výběh pro d'ábla.

Klimatické podmínky

S výjimkou d'áblů, kteří mohou být celoročně chováni ve venkovních výběžích, pokud je k dispozici mrazuprostý a před počasím chráněný prostor jako skryš, nesmí kunovcovití být drženi v teplotě nižší než 15° C.

Zařízení výběhu

Pro všechny kunovcovité jsou nutné skryše, pro kunovce a vakomyši také větve na šplhání. Klec musí obsahovat podestýlku. Výběh musí být ze všech stran uzavřený. U menších forem se nabízí jako oddělení od návštěvníků sklo.

Sociální struktura

Podle druhu jsou solitérní, respektive tvoří páry. Protože kunovcovití loví kořist, není možné žádné mezidruhové spojení.

Výživa

Největší podíl potravy kunovcovitých tvoří živočišná potrava.

Odchyt a přeprava

Malé druhy jako vakomyši mohou být chytány do ruky. Kunovci a d'áblové se musí chytat podběrákem. Přeprava se musí provádět jednotlivě v bednách. Bedny musí být zvláště pevně především u d'ábla.

3. MRAVENCOJEDOVITÍ, VAKOKRTOVITÍ

Obě tyto čeledě se v Evropě nechovají. Jsou to potravní specialisté a jsou vystavováni jen v Austrálii.

4. BANDIKUTOVITÍ

Také tato čeleď téměř není v Evropě vystavována. Malé druhy jsou občas prezentovány v pavilonech nočních zvířat. Chov jako u jiných malých savců s vysokým podílem živočišné potravy.

5. VAČÍKOVITÍ

Vačíkovití nejsou chováni.

6. KUSKUSOVITÍ

Z četných druhů kuskusovitých je chováno v evropských zařízeních jen několik. Jsou to obzvláště kuskus, kusu a vakoveverka. Chov koal je kvůli potravní specializaci na listy určitých eukalyptů v Evropě možný jen omezeně.

Nároky na prostor

Kuskus a kusu potřebují klece nejméně 6 m² na pár, výška klece nejméně 2 m. Pro vakoveverky stejná výška klece, základna nejméně 2 m².

Klimatické podmínky

Teploty v kleci kuskusovitých: ne nižší než 15°C, u tropických druhů nad 18°C se zvláštním ohledem na vzdušnou vlhkost.

Zařízení výběhu

Vybavení větve mi ke šplhání v různých délkách a výškách. Musí být k dispozici dutiny ke spaní. Podklad výběhu musí být opatřen podestýlkou. Výběh musí být dokola ze všech stran uzavřen.

Sociální struktura

Chov kuskusů a kusu je možný v párech, avšak také zde je třeba dávat pozor na sociální roztržky. Vakoveverky mohou být chovány také v malých rodinných skupinách. Spojení kuskusovitých s pozemními zvířaty, například ježurami (viz výše) je možné.

Výživa

Kuskusovití se živí smíšenou potravou.

Odchyt a přeprava

Odchyt se provádí podběrákem. K přepravě jsou používány bedny na jedno zvíře. Vakoveverky mohou být přepravovány pohromadě.

7. VOMBATOVITÍ

Nároky na prostor

Velikost výběhu nesmí být na zvíře menší než 10 m². Doporučuje se snaha o větší výběhy, především v létě mají být k dispozici venkovní výběhy.

Klimatické podmínky

Teplota ve vnitřním výběhu nesmí být nižší než 15°C.

Zařízení výběhu

Kvůli velké hrabavosti a škrabání vombatů je třeba předem zajistit silnou podestýlku z písku a zeminy. Nejlepší je, když si vombati mohou ve výběhu vyhrabat vlastní skrýše. Jako podestýlka na spaní se používá seno. Na základě často se vyskytujících sociálních napětí (viz níže) je nutné mít více oddělení. Jako ohraničení výběhu se může zvolit stěna nebo také mříž.

Sociální struktura

Vombati žijí soliterně a musí mít i v zajetí možnost separace. Spojení například s klokánky je možné.

Výživa

Vombati jsou vegetariáni, kteří potřebují kvůli svým řezákům vedle sena, ovoce, zeleniny a chleba také pravidelně větve.

Odchyt a přeprava

Odchyt se provádí sítěmi. K přepravě se používají stabilní bedny na jedno zvíře.

8. KLOKANOVITÍ A KLOKÁNKOVITÍ

Ze tří podčeledí se mimo Austrálii nechovají klokani pižmoví. Klokánci jsou aktivní za soumraku a v noci. Práví klokani jsou převážně aktivní ve dne.

Nároky na prostor

Všem druhům klokánů, s výjimkou klokánků, je potřeba dát k dispozici venkovní i vnitřní výběhy. Klokánci mohou být prezentováni v pavilonech nočních zvířat. Avšak i tam je potřeba připravit klece o minimálně 8 m² pro dvě až pět zvířat. Pro velké druhy klokánů, jako klokany horské a obrovské, je potřeba zvolit při držení až pět zvířat venkovní výběhy o nejméně 300 m², vnitřní prostor 20 m². Pro středně velké druhy, jako klokana rudokrký, klokana skalní a druhy rodu Wallabia: venkovní výběhy pro pět zvířat nejméně 200 m², stáj 15 m². U menších klokánů jako klokana dama je pro pět zvířat odpovídající nejmenší rozměr venkovního výběhu 150 m² a 10 m² pro vnitřní prostor. Stromoví klokani: Vnitřní výběh na pár nejméně 8 m², při výšce stáje 2,5 až 3 m. Venkovní výběhy nejméně 25 m².

Klimatické podmínky

Mnoho druhů klokánů není příliš choulolistivých na teplotu. Klokani rudokrcí jsou dokonce odolní proti chladu. U ostatních druhů má teplota vnitřních stájí být nad 15 °C.

Zařízení výběhu

Venkovní výběhy mají mít přirozený povrch s plochami písku k ležení. Při nevlídných povětrnostních podmínkách musí být k dispozici zastřešené plochy. V ubikaci musí být podestýlka. Stromoví klokani potřebují dostatečné vybavení větvemi na šplhání jak ve vnitřním, tak venkovním výběhu. Pro skalní klokany jsou smysluplné vyvýšeniny a malé skály. Jako ohraničení výběhu mohou být pro klokany zvoleny ploty a rovněž suché příkopy. Stromoví klokani se chovají buď v kleci ze všech stran zamřížované nebo se opatří hladkými venkovními stěnami nebo skleněnými nástavci, které zabrání úniku zvířat.

Sociální struktura

Většina klokánů se musí držet ve skupinách, stromoví klokani často jen v páru. Spojení různých druhů klokánů je možné (například klokany obrovské s klokany dama). Často jsou prezentovány také tak zvané australské louky s klokany, emu, husicemi atd.

Výživa

Klokani jsou býložravci, kteří se krmí v zajetí ovocem, zeleninou, zrním či granulami a senem jako vlákninou. Mnoho druhů rádo přijímá listy a větve.

Odchyt a přeprava

Klokani se chytají do ruky; u větších druhů se mohou použít i odchytové desky, kterými se zvířata zaženou do přepravní bedny podobné jako kopytníci. Pro přepravu se volí bedny pro jednotlivá zvířata, které mají být vypolstrovány ve stropní části. Ve velkých bednách s čtvercovým půdorysem může být zasláno také více zvířat dohromady. Samice s malými mláďaty ve vaku se nesmí zasílat.

III. HMYZOŽRAVCI (*Insectivora*) - 7 čeledí, cca 430 druhů

V Evropě nejsou chovány čeledi štětinatcovití, vydříkovití a zlatokrtovití. Prakticky bezvýznamné pro chov v zoo jsou krtkové a rejsci. Pravidelně jsou vystavováni jen ježkové a bodlínovití a ojediněle bérceounovití.

I. JEŽKOVITÍ

Nároky na prostor

Výběh pro jedno až dvě zvířata nesmí mít méně než 2 m².

Klimatické podmínky

Naši evropští ježkové hibernují. U teplomilných druhů by teplota klece neměla klesnout pod 15° C.

Zařízení výběhu

Klec s podestýlkou nebo přírodní zeminou. Je třeba nabídnout možnosti skryše. Při chovu ve volném výběhu je potřeba volit ohraničení výběhu s hladkými stěnami, aby zvířata nevyběžala.

Sociální struktura

Ježci žijí soliterně, ale mají-li dostatečnou možnost se ve výběhu jeden druhému vyhnout, je možné je vystavovat ve větším počtu v jednom zařízení.

Výživa

Vedle živočišné bílkoviny je třeba nabízet také ovoce.

Odchyt a přeprava

Ježci se zasílají v malých bednách (sólo oddělení).

2. BODLÍNOVITÍ

Vedle chovu bodlína bezocasého se také pečuje o bodlíny ježkovité a vzácně o bodlíny páskované.

Nároky na prostor

Bodlíni bezocasí jako ježci. Pro bodlíny ježkovité nesmí být klec menší než 1 m² pro dvě zvířata.

Klimatické podmínky

Teplota klece přes 18°C.

Zařízení výběhu

Klec s možnostmi lezení - kořeny stromů a podobně. Jako podklad je potřeba zvolit podestýlku, do které se zvířata mohou i zahrabat.

Sociální struktura

Chov v párech, avšak především u bodlína bezocasého je také možný chov ve větším počtu zvířat. Spojení s jinými madagaskarskými druhy, například makí trpasličím, je možné.

Výživa

Vedle potravy, která se skládá z masa, hmyzu atd., může být také podáváno ovoce.

Odchyt a přeprava

Viz Ježkovití.

IV. LETOUNI (Chiroptera) - 17 čeledí, cca 930 druhů

V lidské péči je jen málo druhů tohoto druhého nejpočetnějšího řádu savců. Chovu v zajetí vyhovují kaloni, upíři a vampýři. Většina malých netopýrů, kteří jsou hmyzožraví, se v zoo nevystavuje.

Nároky na prostor

S výjimkou upířů, kteří také mohou být drženi v menších klecích nočních expozic, je potřeba mít větší prostory pro létání. Pro velké kaloně, například rodu Pteropus, je nutný prostor na létání o vnitřní ploše nejméně 20 m² při objemu nejméně 60 m³. Toto se týká skupiny o velikosti 15 až 20 zvířatech. U menších kaloňů, asi jako kaloni egyptští, prostory na létání ne menší než 10 m² o výšce 2,5 m.

Klimatické podmínky

Teploty ne nižší než 18°C. Relativně vysoká vzdušná vlhkost je uváděna u většiny druhů (ne méně než 70 %). Pro všechny tropické letouny nesmí být teplota nižší než 21°C.

Zařízení výběhu

Musí být k dispozici dostatek větví k lezení a možnosti zavěšení. Důležité jsou také volné proletové trasy, které mohou zvířata využívat.

Sociální struktura

Téměř všechny druhy mohou být drženy ve skupinách. U druhů, které tvoří harém, je potřeba dávat pozor na to, aby v kolonii bylo více samic než samců. Spojení různých druhů kaloňů mezi sebou je možné. Také může být uskutečněn společný chov kaloňů a vampýrů. Rovněž je možné držet velké druhy kaloňů ve volně proletové ptačích halách.

Výživa

Kaloni a vampýři se krmí různými druhy ovoce. Upíři dostávají většinou hovězí krev.

Odchyt a přeprava

Letouni se chytají do sítě nebo, pokud to umožní velikost klece, také do ruky. K přepravě jsou používány bedny, ve kterých se mohou zvířata ve víku zavěsit. Kaloni mohou být zasíláni po více kusech.

V. HLODAVCI (*Rodentia*) - 28 čeledí, cca 2000 druhů

U tohoto, na druhy nejbohatšího, řádu savců je chována v zajetí jen malá část. Proto v tomto Doporučení budou vybrány jen exemplární příklady druhů a čeledí.

I. VEVERKOVITÍ

Nároky na prostor

Malí veverkovití, jako například burunduci, potřebují pro pár klec, která není menší než 1 m² při výšce 1,5 m. Větší druhy, jako veverky, poletušky, syslové a veverky zemní, musí být chovány v klecích, které pro dvě zvířata nejsou menší než 3 m² (u šplhajících druhů výška klece 2 m). Konečně velké druhy jako ratufa potřebují klece o ploše nejméně 4 m² pro dvě zvířata. Pokud možno mají mít také k dispozici venkovní klece. Psouni a svišti jsou drženi ve venkovních výbězích, které pro malou skupinu nesmí být menší než 20 m².

Klimatické podmínky

Druhy odolné proti chladu, jako veverky, poletušky, psoun a svišť mohou být chováni celoročně ve venkovním výběhu. Psouni a svišti pak dodržují zimní spánek. Tropické druhy, jako veverka Prévostova, ratufa atd., se musí držet přinejmenším v zimním období také ve vnitřních prostorech. Tam nesmí teplota u těchto tropických druhů klesnout pod 18°C.

Zařízení výběhu

Pro stromové veverky je třeba vybavit výběhy dostatkem větví a materiálu ke šplhání. Je potřeba dát jim k dispozici i dutiny ke spaní a na hnízda. Svišti, psouni a jiné zemní druhy veverkovitých potřebují zařízení s přírodní zemí nebo hlubokým pískem, ve kterém se mohou zahrabat.

Sociální struktura

Většina zemních druhů veverkovitých tvoří rodiny a kolonie, zatímco většina stromových druhů žije soliterně nebo v nejlepších případech v párech.

Výživa

Většina veverkovitých jsou býložravci, kteří ale občas nepohrdnou živočišnou bílkovinou. Je potřeba se starat o pravidelné přiděly větví a jiných tvrdých materiálů pro možnost obrusu zubů.

Odchyt a přeprava

Veverkovci se zpravidla zasílají jednotlivě. Chytají se do ruky nebo podběrákem. Přepravní bedny je, co se týče materiálu, třeba volit tak, aby bylo vyloučeno prohlodání během přepravy.

2. NOHÁČOVITÍ

Nároky na prostor

Výběh pro kolonii noháčů o počtu do pěti zvířat by měl být minimálně 20 m². Protože zvířata jsou aktivní v noci, je o ně pečováno většinou v nočních expozicích.

Klimatické podmínky

Teplota v kleci ne nižší než 18°C.

Zařízení výběhu

Podlaha výběhu musí být opatřena podestýlkou. Nabízejí se zde směsi písků. K tomu je bezpodmínečně nutné se postarat o boxy a dutiny na spaní, které jsou vystlány senem. Jako ohraničení výběhu v expozičním místě je možné použít skleněné tabule.

Sociální struktura

Noháče je možné chovat ve skupinách. Spojení v nočních expozicích například s hrabáči je možné.

Výživa

Noháči jsou býložravci, které je potřeba krmit zrním, chlebem, ovocem a zeleninou.

Odchyt a přeprava

Viz Veverkovití.

3. BOBROVITÍ

Nároky na prostor

Při minimálně párovém chovu bobrů nesmí být plocha venkovního výběhu menší než 20 m². Dále je potřeba zajistit vnitřní boxy o minimální velikosti 2 m² na pár s mláďaty.

Klimatické podmínky

Bobři jsou odolní proti zimě, mohou být chováni celoročně venku.

Zařízení výběhu

Nutnou součástí zařízení pro bobry je nádrž s vodou o nejméně 10 m² při minimální hloubce 0,8 m. Vchod do boxu na spaní je možné zvolit pod vodou. Je žádoucí dostatečně vybavení dřevitým materiálem k hlodání a k zaměstnání. Jako ohrazení výběhu jsou možné hladké stěny, skleněné tabule, pletivo.

Sociální struktura

Bobři mohou být chováni v párech a jako rodinné skupiny.

Výživa

Bobři jsou býložravci, přičemž velkou část jejich výživy tvoří větve a větvičky. Vedle toho se podávají různé druhy ovoce, zelenina, chleba atd.

Odchyt a přeprava

Bobři se chytají podběrákem a zasílají se po jednom v přepravních bednách, které jsou buď z plechu nebo plechem obložené.

4. KŘEČKOVITÍ, HRABOŠOVITÍ

Nároky na prostor

Pro menší druhy, asi jako křečci, myši domácí, myši páskované, myši bodlinaté a křečci bavlníkoví, nesmí být klece menší než 0,5 m² na skupinu. Větší druhy, jako křečkomysli nebo dokonce myš největší (rod *Phloeomys*), se musí chovat v klecích od 2 do 4 m².

Klimatické podmínky

Druhy pocházející z chladnějšího klimatu, jako mnoho křečků a hraboši, mohou být chováni v zimním období při mírně snížené teplotě. U teplomilných druhů nemá být teplota nižší než 15°C.

Zařízení výběhu

Všechny myší klece musí mít podestýlku a také skryše a možnosti úkrytu. K tomu je nutné podávat jako hnízdní materiál seno. Druhům, které šplhají, jako třeba plši, se musí navíc v kleci zajistit větve.

Sociální struktura

Podle druhu mohou být myšovci chováni většinou v párech nebo ve velkých skupinách. Silné sociální tolerance se vyskytují u mnoha myší bodlinatých, myší nilských atd., většina hrabošů je soliterní.

Výživa

Většina myšovců jsou býložravci, kteří však nepohrdnou živočišnou bílkovinou.

Odchyt a přeprava

Podle sociálního typu se zasilají myšovci jednotlivě nebo ve skupinách. Bedny musí být odolné vůči hlodání.

5. DIKOBRAZOVINároky na prostor

Výběh pro dva dikobrazy je 10 m², pro menší druhy - jako osinák - 5 m².

Klimatické podmínky

Dikobrazi rodu *Hystrix* jsou zimě odolní. Tropické druhy, jako osinák a dikobrazi z indonéské oblasti, se musí přinejmenším v zimním období chovat ve vnitřních prostorách.

Zařízení výběhu

Podklad v zařízení pro dikobrazovité musí odpovídat jejich potřebě hrabat a musí být opatřen odpovídající vrstvou písku nebo země. V každém případě je třeba dát k dispozici vydlabané kmeny stromů, respektive dutiny ke spaní, kde se zvířata většinou skrývají přes den. Aby se zabránilo úniku, musí být ohraničení tvořeno zdí, sklem nebo podobně.

Sociální struktura

Kromě držení v páru (osinák), mohou u velkých dikobrazovců být také společně chovány rodinné skupiny.

Výživa

Dikobrazovití žerou převážně rostlinnou potravu a potřebují pravidelné dodávky čerstvého dřeva.

Odchyt a přeprava

Odchyt je prováděn podběrákem. Zvířata jsou zasilána zpravidla jednotlivě v bednách, které jsou buď z plechu nebo oplechovány.

6. HUTIOVITÍ

Chov jako velcí myšovití hlodavci, respektive dikobrazovití.

7. NUTRIOVITÍ

Chov podobný jako u bobra, ale mohou být tvořeny velké rodinné skupiny.

8. ČINČILOVITÍ

Chov podobný jako veverkovití, respektive myšovití hlodavci.

9. MORČATOVITÍ (s výjimkou domácích morčat)

Nároky na prostor

Držení menších druhů, jako je morče lasicovité a morče divoké, v klecích ne menších než 3 m² pro malou skupinu. Pro moko skalní je třeba zajistit prostor nejméně 4 m² pro chovnou skupinu. Mary potřebují velké venkovní výběhy, aby byla uspokojena jejich potřeba běhat. Dvě zvířata musí mít k dispozici nejméně 20 m².

Klimatické podmínky

Mary jsou odolné vůči zimě, mohou být celoročně chovány venku, pokud jsou zajištěny odpovídající možnosti úkrytu. Morčata musí být ošetřována, přinejmenším v mrazivých zimních dnech, ve vnitřních prostorech.

Zařízení výběhu

Klece morčatovitých musí mít podestýlku a být dostatečně opatřeny senem, do kterého se zvířata zahrabávají. Zařízení pro mary mají jako podklad písek nebo porostlou půdu. Rádi využívají možnosti si vyhrabat vlastní skrýše, potřebují ochranné a porodní boxy. Pro moko skalní je potřeba zajistit zařízení ke šplhání z kamenů nebo větví.

Sociální struktura

Praví morčatovití, jako mary, jsou sociální zvířata, u kterých se ale při nadměrné hustotě může vyskytnout sociální napětí. Společný chov mar s jinými savci a ptáky na takzvaných jihoamerických výbězích je běžný a proveditelný.

Výživa, odchyt a přeprava

Viz veverkovití, myšovití hlodavci atd.

10. KAPYBAROVITÍ

Nároky na prostor

Pro dvě kapybary musí být k dispozici venkovní výběh o minimálně 40 m² a vnitřní box by pro dvě zvířata neměl mít méně než 8 m².

Klimatické podmínky

V teplém ročním období mohou být kapybary celodenně drženy venku. V zimním období musí mít možnost vyhledat teplou budovu (teplota ne nižší než 15°C).

Zařízení výběhu

Podklad výběhu je přírodní země. Bezpodmínečně nutný je bazén na koupání, který zvířata ráda vyhledávají. Také v zimovišti musí být k dispozici možnost koupání. Protože u kapybar je častá nesašenlivost, je nutné zajistit možnost jejich umístění jednotlivě.

Sociální struktura

Kromě držení v páru je možné chovat kapybary v malých skupinách. Je však nutné dávat pozor na sociální napětí, které se pravidelně vyskytuje při rozšiřování skupiny. Spojení s jinými jihoamerickými druhy, jako marami, lamami atd., je možné. Spojení s tapíry přináší občas problémy.

Výživa

Kapybary žijí vegetariánsky. Rády přijímají jako doplněk výživy větve a kůru.

Odchyt a přeprava

Viz jiní hlodavci. Protože u kapybar se jedná o největšího hlodavce, je potřeba zvolit bedny s odpovídajícím prostorem.

11. AGUTIOVITÍ

Nároky na prostor

Klec pro menší skupinu agutiovitých do 5 zvířat nesmí mít méně než 6 m². Pro dvě paky je potřeba počítat s 6 m².

Klimatické podmínky

Paky a aguti musí být přinejmenším v zimním půlroce umístěni ve vytápěné budově, jejíž teplota nesmí klesnout pod 15°C. Paky horské jsou výrazně méně citlivé na poklesy teploty.

Zařízení výběhu

Jako podklad pro výběhy agutiovitých je třeba zvolit písek nebo směs rašeliny a listí. Na venkovních výbězích může být použita i porostlá zemina. Ochoťně využívají možnosti skryše např. ve vydlabaných kmenech stromů. Jako expoziční ohraničení je možné také sklo.

Sociální struktura

Agutiové se snažejí v párech, mohou být v zajetí chováni i ve skupinách. Paky jsou méně sociálně snášenlivé. Spojení aguti s jinými obyvateli horní části jejich výběhu, například s lenochody, drápkatými opičkami atd., je možné.

Výživa, Odchyt a přeprava

Viz jiní hlodavci.

12. URZONOVITÍ

Viz Dikobrazovití. Při zařizování výběhu je potřeba počítat s možností šplhání zvířat. Ursoni nejsou citliví na chlad. Tropické a subtropické druhy, jako kuandu, musí být chováni v zimě ve vytápěných budovách při minimálně 18°C.

VI. ZAJÍCI (*Lagomorpha*) - 2 čeledi, 80 druhů

Tito vývojově s hlodavci nepřibuzní savci hrají v chovech v zajetí podřadnou roli. Kromě pravidelného vystavování domácích králíků v dětských zoo se vystavují jen zcela ojediněle zástupci obou čeledí pišt'uchovití a zajícovití.

Nároky na prostor

Pár zajíců musí mít k dispozici venkovní výběh o minimálně 20 m². Protože zajíci jsou velmi lekávi, doporučuje se držení uměle odchovaných zvířat. Divoké druhy králíků mohou být ošetřovány v klecích o 3 až 5 m².

Klimatické podmínky

Většina druhů není příliš choulostivá na teplotu a může být držena celoročně venku.

Zařízení výběhu

Výběhy zajíců potřebují jako podklad přírodní půdu. Jako pokryv se doporučují keře a malé stromy. Pro králíky je třeba nabídnout navíc pařezy a jiné možnosti skryše.

Sociální struktura

Zajíci se chovají v párech. Některé druhy králíků mohou být také ošetřovány v malých skupinách.

Výživa, Odchyt a přeprava

Viz hlodavci.

VII. PRIMÁTI (*Primates*) - 13 čeledí, cca 230 druhů

I. OPICE S NOČNÍ AKTIVITOU

Poloopice: makiové (rody *Cheirogaleus* a *Phaner*), ksukolové, loriové, komby, nártouni
Opice nového světa: mirikiny

Nároky na prostor u vnitřních zařízení

Maki trpasličí a loriové (pár nebo rodinná skupina): 1,5 m² (výška: 2 m)

Komby, nártouni, maki tlustoocasí (pár nebo rodinná skupina): 3,0 m² (výška: 2 m)

Komby velké a mirikiny (pár nebo rodinná skupina): 6,0 m² (výška: 2 m)

Ksukolové (pár nebo pár s mládětem): 9,0 m² (výška: 2,5 m)

Klimatické podmínky

Primáti, aktivní v noci, pocházejí z tropických krajín, proto teploty v jejich vnitřních zařízeních jsou 20 až 25°C. (Je žádoucí umístění v nočních pavilonech. Je třeba brát ohled na sezónní variabilitu délky dne.)

Vzdušná vlhkost: 50 až 75 %, přičemž nártouni potřebují vzdušnou vlhkost až 85 % při teplotách až 30°C.

Zařízení výběhu

Vertikální a horizontální příležitosti k lezení s četnými možnostmi úkrytu. Přírodní větve nejlépe absorbují pachové látky u všech primátů, kteří značkují. Maki trpasličí, maki tlustoocasí, ksukolové, loriové, komby a nártouni potřebují dřevěné hnízdní boudy v horní části zařízení. Pro mirikiny musí být hnízdní budky tak velké, aby se tam mohly skrýt i celé rodinné skupiny. Podklad a hnízdní materiál jsou větve s listím, mletá kůra, rašelina, suché listy.

Sociální struktura

Chov v párech nebo v malých rodinných skupinách. U maki trpasličích mohou být chovány pohromadě dvě až tři příbuzné samičky se dvěma samci.

Výživa

Nejméně dvakrát denně. Pestrá nabídka ovoce a zeleniny, přičemž krmná dávka musí obsahovat živočišnou potravu jako například cvrčky, kobyly, larvy potemníka, jednodenní mláďata myši.

Odchyt a přeprava

Nejjednodušší je, když zvířata jsou přepuštěna do přepravní bedny ze svého hnízdního boxu. Jinak s odchytovými rukavicemi nebo sítí. Zvířata balit jednotlivě.

2. TANY, POLOOPICE (lemuři)

Nároky na prostor (pár nebo rodinná skupina)

Tany: 3,0 m² (výška: 1,5 m)

Lemuři (kromě vari): 9,0 m² (výška: 2,5 m)

Vari: 12,0 m² (výška: 2,5 m)

Sířakové: 20,0 m² (výška: 3,0 m)

Klimatické podmínky

Teplota místnosti: 18 až 25°C,

Vzdušná vlhkost: 40 až 70 %,

Délka dne: 12 hodin.

Tany a lemuři šedí jsou choulostiví na chlad. Při teplotách nad bodem mrazu mohou být všichni lemuři vypuštěni do venkovních výběhů, s volným přístupem dovnitř. Venkovní výběh se zastíněním.

Zařízení výběhu

Horizontálně a vertikálně směřující větve z přírodního dřeva. Široká vodorovná místa k sezení, na kterých mohou lemuri sedět také ve větších skupinách. Venkovní výběhy s přírodním porostem jsou možné. Dřevěné domečky ve vyšších částech klece pro porod. Pro tany dvě spací bedny na zvíře. Samice vari potřebují dva hnízdní boxy. U venkovních výběhů na ostrovech je třeba dbát na to, že lemuri špatně plavou a proto je nutná okrajová zóna s pásem mělké vody. Je třeba dát k dispozici materiály k zaměstnání a krmení.

Sociální struktura

Chov v párech nebo v rodinných svazcích. Lemury je možné chovat ve velkých rostlinami osazených venkovních výbězích v rodinných skupinách ve více druzích.

Výživa

Krmení třikrát denně. Pestrá nabídka ovoce a zeleniny, měnící se v návaznosti na roční období. Živočišná bílkovina ve formě tvarohu, vařených vajec a mléka, olistěné větve. Lemuri šedí potřebují pravidelně bambus, katy potřebují seno, slámu, kůru. U tan přikrmovat masem, jednodenními myšaty a larvami potěmníků.

Odchyt a přeprava

Tany v malých, senem vyložených přepravních bednách přepravovat jednotlivě. Lemury nechat přeběhnout do předepsaných přepravních beden na žrádlo nebo přes stahovací zařízení, aby se pokud možno zamezilo odchytu sítí. Přepravovat jednotlivě.

3. KOSMANOVITÍ (kosmani, kalimikové)

Nároky na prostor (pár nebo rodinná skupina):

Plocha základny: 5 m², výška: 2 m.

U kosmana zakrslého: stačí 4 m².

Klimatické podmínky

Teploty ve vnitřním prostoru 18 až 24°C. U teplot do 5°C mohou zvířata ještě používat venkovní výběhy. Venkovní klece mají poskytovat stín a slunce.

Zařízení výběhu

Mnoho vertikálních a horizontálních větví jako zařízení pro šplhání, běhání a skákání. Mnoho možností skrýše a stažení se do ústraní - obzvláště v horních částech výběhu, sedací plošiny, na kterých může sedět společně celá rodina. Hnízdní boxy pro každou rodinnou skupinu. Vizualnímu kontaktu mezi sousedními skupinami kosmanovitých zabránit neprůhlednými dělícími stěnami. Venkovní zařízení částečně zastřešit. Jako podklad je vhodná přírodní půda s porostem.

Sociální struktura

Chov v párech nebo v rodinných skupinách.

Výživa

Při výhradním chovu uvnitř a během zimních měsíců dodávat vitamin D3. Pestrá nabídka ovoce a zeleniny. Krmivo musí být bohaté na živočišné bílkoviny, vitamíny a minerály. Pro rodinu rozdělit ve výběhu více krmených misek. Jako potravu, která zaměstnává, podávat listí, celé rostliny kukuřice, celé ovoce, kousky dřeva s medem, živý hmyz atd.

Odchyt a přeprava

Kosmanovití jsou velmi citliví na stres. Jsou-li nutné odchytové sítě, potom volit podběráky (sítě) z látky, protože kosmanovití lehce uváznou nehty v sítích s oky. Odchyt také do ruky s koženými rukavicemi. Přeprava jednotlivě.

4. MALPOVITÍ (titiové, chvostani, uakariové, malpy, vřešťani, chápani, kotulové)

Nároky na prostor (pár, rodinná skupina, tlupa):

Jsou žádoucí vnitřní i vnější zařízení. Venkovní výběhy se stejnými minimálními rozměry.

Kotulové, titiové, malé druhy chvostanů: 8 m² (výška: 2 m)

Velké druhy chvostanů, uakariové, vřešťani: 10 m² (výška: 2,5 m)

Malpy, chápani: 16 m² (výška: 3 m)

Klimatické podmínky

Až na malpy a chápany jsou relativně choulostiví na chlad. Titiové, chvostani a vřešťani potřebují vysokou vzdušnou vlhkost a vysoké teploty (přes 23°C). Titiové, chvostani, uakariové a vřešťani směřují do venkovních výběhů jen v letních měsících.

Zařízení výběhu

Je nutné je vybavit zvlášť četnými zařízeními na šplhání a houpání. Je třeba dát k dispozici předměty na hraní. Členění prostoru vizuálními zábranami, zákoutími a jinými možnostmi stáhnout se do ústraní, především v horní části klece. Lana, sítě, visuté rohože, lavičky ke šplhání v různých výškách. Vřešťani a chápani potřebují mnoho struktur, na kterých se mohou držet ocasem. Chápani a kotulové potřebují široká místa ke spaní tak, aby mohlo pohromadě sedět více zvířat. Ostrovy pro chápany by měly mít spád do vody pozvolný, hloubka vody 1,2 m. Při nižší hloubce vody přebrodí chápani příkop. Vodní příkop 4 m nebo širší.

Sociální struktura

Kotulové, malpy, chápani vlnatí a chápani žijí ve velkých tlupách. Chvostani bělolící a titiové žijí v rodinných skupinách.

Výživa

Chvostani, vřešťani, chápani, jsou převážně býložravci. Bohatá nabídka ovoce a zeleniny, obilí, ořechů atd. Z živočišných produktů dostávají tvaroh, kobyly, moučné červy, jednodenní myšata, vejce, vařené maso, vařenou rybu a mléko. Je vždy nutno mít více krmných míst, aby se k potravě dostala i zvířata s nižším postavením.

Odchyt a přeprava

Odchyt sítí nebo zahnáním do bedny postavené u šupáku. U samců chápanů medikamentózní zklidnění. Titi a kotuly nejlépe chytat koženými rukavicemi. Přeprava v bednách jednotlivě.

5. KOČKODANOVITÍ (hulmani, kočkodani) - kromě druhu kočkodan talapoin

Nároky na prostor

Výška výběhu venku 2,5 m, uvnitř 2 m

Plocha výběhu venku 25 m², uvnitř 10 m² při počtu zvířat do pěti, pro každé další zvíře navíc o 2 m² venku, o 1,5 m² uvnitř.

Klimatické podmínky

Teplota nesmí ve vnitřním výběhu být dlouhodobě nižší než 16°C. Při mrazu je možný jen krátkodobější pobyt venku.

Výjimka: Kočkodan zelený a formy obývající horské lesy - uvnitř 12 až 14°C, jinak jak uvedeno výše.

Zařízení výběhu

Možnosti šplhání, vizuální zábrany, zákoutí a další možnosti stáhnout se do ústraní při chovu více než dvou zvířat. Možnosti hry a zaměstnání jako větve, sláma, pohyblivé struktury jako lana, řetězy atd.

Ohrazení výběhu

Mříž nebo plot jako uzavřená klec nebo s nepřekonatelnou manžetou. Elektrické dráty jenom jako přidavné jištění nebo u velmi rozlehlých výběhů. Hladké stěny nebo suchý příkop o výšce respektive hloubce 3,5 m.

Vodní příkopy kočkodani příležitostně překonávají, musí proto na venkovní straně být cca 1 m hluboké a ohraničené hladkou zdí nebo jinou neslezitelnou strukturou, přesahující asi 1 m nad vodní hladinu.

Sociální struktura

Soliterní držení je možné jen ve výjimečných případech a krátkodobě. Chov přinejmenším v párech, jinak v rodinných nebo harémových skupinách. Dorůstající samci musí být včas oddělováni ze skupiny, ještě dříve než jsou pokousáni dospělým samcem. Chov skupiny mladých samců je možný, jestliže není žádný kontakt se samicemi.

Výživa

Minimálně dvakrát denně. Krmení: rozmanitá výživa z ovoce, zeleniny, obilí, dostatek živočišné bílkoviny, olistěné větve, kukuřičné rostliny atd. jako „potrava hrou“.

Odchyt a přeprava

Sítí, stahovacími průlezy nebo - obzvláště u dospělých samců - medikamentózní sedací. Převážná bedna musí mít takové rozměry, aby bylo zvířeti umožněno sezení a ležení. Přeprava zpravidla jednotlivě, ve výjimečných případech ve dvou (mláďata, matka s mláďetem).

5.1 KOČKODAN TALAPOIN či zakrslý (*Miopithecus talapoin*)Nároky na prostor

Výška výběhu venku 2,5 m, uvnitř 2 m

Plocha výběhu venku 15 m², uvnitř 6 m² při počtu zvířat do pěti, pro každé další zvíře navíc 1 m² venku, 0,5 m² uvnitř.

Klimatické podmínky, Zařízení výběhu

Viz Kočkodani.

Ohraničení výběhu

Mříž nebo plot jako uzavřená klec nebo s nepřekonatelnou manžetou. Elektrické dráty jen jako následné jištění. Hladké stěny nebo suchý příkop o výšce respektive hloubce 3 m. Vodní příkopy jen s nepřekonatelnou venkovní manžetou (viz kočkodani), talapoini velmi dobře plavou!

Sociální struktura

Chov v párech, v rodinách nebo tlupách (smíšené skupiny s více než jedním dospělým samcem). Chov skupin pouze mladých samců je možný.

Výživa, Odchyt a přeprava

Viz Kočkodani.

5.2 KOČKODANI HUSARŠTÍNároky na prostor

30 m², jinak jako Kočkodanovití.

Klimatické podmínky

Ve vnitřním prostoru nejméně 14° C, při mrazu jen krátkodobý pobyt ve venkovním výběhu - mají sklon k omrzlinám ocasu!

Zařízení výběhu

Viz Kočkodanovití.

Ohraničení výběhu

Viz Kočkodanoviti. Vodní příkopy 4 m široké.

Sociální struktura, Výživa, Odchyt a přeprava

Viz Kočkodanoviti.

5.3 MANGABEJOVÉNároky na prostor

Výška klece 2,5 m venku, jinak jako Kočkodani husarští.

Klimatické podmínky, Zařízení výběhu, Ohraničení výběhu, Sociální struktura, Výživa, Odchyt a přeprava

Viz Kočkodanoviti.

5.4 MAKAKOVÉNároky na prostor

Viz Kočkodanoviti.

Klimatické podmínky

Makakové ásámští, makakové červenolící a magoti mohou být drženi celoročně ve venkovním výběhu s nevyhříványi přístřešky, chráněnými proti dešti a větru. Rhesusové a makakové vepří mohou být drženi celoročně ve venkovních výběžích, jestliže mají možnost zvolit pobyt v lehce temperovaných vnitřních prostorách (5 až 8°C). Makakové jávští, makakové kápoři, makakové lví, paviánci tmaví a paviánci chocholatí musí mít při chladnějším, respektive mrazivém počasí přístup do vnitřních prostor s 12 až 14°C.

Zařízení výběhu

Viz Kočkodanoviti.

Ohraničení výběhu

Vodní příkopy ohraničující výběh musí být minimálně 1 m hluboké a obklopeny hladkou zdí nebo jinou nepřekonatelnou překážkou, která přesahuje vodní hladinu minimálně o 1,2 m.

Sociální struktura

Chov v párech, rodinách, jako harém nebo v tlupách. Držení skupin mladých samců je možné.

Výživa, Odchyt a přeprava

Viz Kočkodanoviti.

5.5 PAVIÁNI (stepní paviáni a paviáni pláštíkovi)Nároky na prostor

Viz Kočkodani husarští.

Klimatické podmínky

Mohou být celoročně drženi ve venkovních výběžích, jestliže mají možnost zvolit pobyt v lehce temperovaných vnitřních prostorách (5 až 8°C).

Zařízení výběhu, Ohraničení výběhu

Viz Kočkodanoviti.

Sociální struktura

Chov paviánů plášťkových pokud možno v harémových skupinách, stepní paviáni viz makakové. Při držení větších tlup s více dospělými samci musí být k dispozici dobře strukturované výběhy odpovídající jejich velikosti. Držení skupin mladých samců je možné.

Výživa, Odchyt a přeprava

Viz Kočkodanovití, pro dospělé samce jsou nutné velmi pevné přepravní bedny (bedna pro šelmy).

5.6 DRILOVÉ A MANDRILOVÉNároky na prostor

Viz Kočkodani husarští.

Klimatické podmínky, Zařízení výběhu

Viz Kočkodanovití.

Ohraničení výběhu

Viz Kočkodanovití, vodní příkopy ale příležitostně překonávají a musí být tedy vně ohraničeny hladkou zdí, která převyšuje vodní hladinu o asi 1,2 m.

Sociální struktura

Chov v párech nebo jako harém, držení skupin mladých samců je možné.

Výživa

Viz Kočkodanovití.

Odchyt a přeprava

Viz Kočkodanovití a Paviáni.

5.7 DŽELADANároky na prostor

Viz Kočkodani husarský.

Klimatické podmínky, Ohraničení výběhu

Viz Paviáni.

Zařízení výběhu

Viz Kočkodanovití.

Sociální struktura

Chov pokud možno jako harémová skupina, dorůstající samci musí být včas z harému odděleni. Při chovu více než jedné harémové skupiny musí být k dispozici velmi velký (minimálně několik set metrů čtverečných), dobře strukturovaný venkovní výběh a velmi velké nebo pro každý harém oddělené vnitřní zařízení. Držení skupin mladých samců je možné.

Výživa

Potravní specialisté! Stále musí být k dispozici tráva respektive seno, jinak jako Kočkodanovití, ale nekrmit příliš bohatě.

Odchyt a přeprava

Viz Kočkodanovití a Paviáni.

5.8 GUERÉZYNároky na prostor

Viz Kočkodani husarští, výška klece 3 m.

Klimatické podmínky

Ve vnitřních prostorách nesmí teplota dlouhodobě klesnout pod 20°C, pro formy obývací horské lesy stačí 15°C. Při mírně mrazivém počasí je možný pobyt venku.

Zařízení výběhu

Viz Kočkodanovití, v horní části výběhu musí být k dispozici dostatečně rozměrná prkna nebo větve k sedání, které umožní celé skupině odpočívat pohromadě. Dlouhé ocasy (až 75 cm!) musí přitom viset volně, bez kontaktu s podlahou.

Ohraničení výběhu

Viz Kočkodanovití a Drilové a mandrilové.

Sociální struktura

Chov v párech nebo ve skupinách.

Výživa

Specializovaní listožravci! Je možné částečné převedení na listovou a další zeleninu a malá množství ovoce. Nejméně tři jídla denně!

Odchyt a přeprava

Viz Kočkodanovití.

5.9 LANGUŘINároky na prostor

Viz Kočkodanovití, u hulmanů viz Kočkodani husarští, výška výběhu: 3 m.

Klimatické podmínky

Teploty nesmí dlouhodobě klesnout ve vnitřních prostorách pod 18°C, formy obývající horské lesy, například hulman a hulman rudolící jsou daleko tolerantnější k chladu, pro ně postačí vnitřní prostory s 12 až 14°C. Pobyť ve venkovním výběhu za mrazu je možný jen krátkodobě.

Zařízení výběhu , Ohraničení výběhu

Viz Kočkodanovití.

Sociální struktura

Chov v párech nebo přednostně v harémových skupinách. Je možné držet skupiny mladých samců.

Výživa

Viz Guerézy. Hulman je méně specializovaný.

Odchyt a přeprava

Viz Kočkodanovití.

5.10 LANGUŘI DUKOVÉ A KAHAUNároky na prostor

Vnitřní a venkovní výběhy: 20 m² (výška: 3 m). Languři dukové, languři indočínské, kahau.

Klimatické podmínky

Pro langury duky a kahau není vhodné delší držení venku. Reagují citlivě na chlad a nezvyknou si na nízké teploty. Teploty ve vnitřním prostoru: 23 až 25°C, vzdušná vlhkost 70 % a více. Venkovní výběhy musí poskytovat ochranu před sluncem a deštěm. Languři indočínské je odolný vůči zimě a může také krátce žít ve sněhu.

Zařízení výběhu

Uspořádání prostoru s vizuálními zábranami, zákoutími a dalšími možnostmi stáhnout se do ústraní. Dlouhé úseky na běhání, dostatek pevných a houpacích prvků. Vysoké klece a vysoce umístěná místa k sezení, která rovněž poskytují prostor pro více zvířat. Sítě a lana z umělých vláken (žádná přírodní lana!).

Sociální struktura

Mohou být chovány skupiny tří až deseti zvířat. Dospělí samci jsou vzájemně nesnášenliví. Čistě samčí skupiny jsou možné.

Výživa

Pro tyto potravní specialisty jsou třeba tři zeleninovo-ovocná jídla denně a několikrát okus (listí). Náhradní krmivo (zelenina, ovoce, obilí) musí být pokud možno bohaté na celulózu a vlákninu. Může být podávána jen v malých porcích. Potraviny jako banán, rýže, chleba, ořechy musí být podávány s největší obezřetností. Listí (jen listy) nabízet ve větších množstvích. V zimě zmrazené a stále zelené listí. Z živočišných produktů kravské mléko, vařená vejce a kobylinky.

Odchyt a přeprava

Přepavní bednu včas přisadit ke kleci a zvířata na ni zvykat potravou. Přepavní bedna musí mít takové rozměry, aby v ní mohla zvířata pohodlně sedět. Přeprava vždy jen jednotlivě.

6. LIDOOPOVITÍ

Nároky na prostor

Výška (při uzavřených výbězích) venku a uvnitř 4 m. Plocha výběhu venku a uvnitř po 25 m² pro počet do dvou zvířat, pro každé další zvíře přidat 10 m². Ve výjimečných případech je možné také držení v tak zvaných tropických pavilonech s pouze vnitřním zařízením. Potom 50 m² pro pár. Rozhodující je prostor, využitelný pro zvířata. U nahoře otevřených výběhů je třeba se postarat o více využitelného prostoru zvětšením plochy a zvýšením množstvím vybavení ke šplhání.

Klimatické podmínky

Teplota ve vnitřním prostoru nesmí dlouhodobě klesnout pod 16°C. Snázejí venkovní teploty až do 0°C, pokud je volný přístup dovnitř a venkovní výběh je chráněn před větrem a deštěm. Příliš velké rozdíly teplot (přes 10°C) mezi vnitřním a venkovním výběhem mohou vést k nastuzení. Za mrazu je možný jen krátkodobý pobyt venku.

Zařízení výběhu

Vybavení ke šplhání, houpací zařízení a možnosti k sezení je třeba volit v různých výškách tak, aby mohl být prostor, který je k dispozici, plně využit. Vizualní zábrany, zákoutí nebo jiné možnosti stáhnout se do ústraní a vyhnout se druhým, možnost obíhání (například prostřednictvím více než jednoho spojovacího šupáku mezi dvěma výběhy) jsou důležité k zabránění tomu, aby jedno zvíře nemohlo být zahnáno do úzkého prostoru. Možnosti oddělení (s kontaktní mříží), možnosti hry a zaměstnání, materiál ke stavbě hnízd ke spaní.

Ohraničení výběhu

Mříž (pokud není nahoře uzavřená, zajistit konstrukčně tak, aby bylo překonání nemožné), bezpečnostní sklo nebo hladké stěny. Suché příkopy a vodní příkopy musí být zvláště dobře zajištěny proti nebezpečí spadnutí, respektive utonutí.

Sociální struktura

Sociální struktura skupiny by měla odpovídat přírodním poměrům, přičemž orangutani tvoří jistou výjimku, protože se dobře a trvale dají také chovat v sociálních skupinách. Trvalý chov v párech u šimpanzů, bonobo a goril je nepřirozený a proto zamítán. Solitérní držení lidopůp je přípustné pouze v odůvodněných výjimečných případech (krátkodobě při nemoci nebo nesnášenlivosti s druhu).

Výživa

Minimálně třikrát denně tak, aby odpovídala požadavkům druhu. Rozmanitá potrava ovocná a zeleninová, dostatek živočišné bílkoviny, listí/větví (také v zimě!). Krmení, které zaměstnává (rozsypaná zrna obilí, umělá termiště, tyčinky s rozinkami a podobně).

Odchyt a přeprava

Medikamentózní imobilizace. Přepravní bedna musí mít takové rozměry, aby umožňovalo sezení a ležení. Přeprava zpravidla jednotlivě, matka s mládětem ve dvou. Lidoopa by měl při přepravě doprovázet pokud možno důvěrně známý ošetřovatel.

7. GIBONOVITÍ

Nároky na prostor

Venkovní výběh 3,5 m vysoký (u uzavřených výběhů), plocha výběhu 25 m² pro dvě až čtyři zvířata, pro každé další navíc o 8 m². Vnitřní výběh - pokud není možný přístup do venkovního výběhu po delší dobu (například v zimě) - tomu odpovídající. Rozhodující je prostor využitelný pro zvířata. Prostor výběhu musí být opatřen dostatečně vysokými a dlouhými konstrukcemi pro brachiaci. Držení na ostrovech, obklopených vodou, je možné.

Klimatické podmínky

Teplota ve vnitřním prostoru nesmí klesnout pod 10°C (u gibbonů kápoých a siamangů ne pod 15°C). Při volném přístupu do vnitřních prostor snášejí, po obezřetném navyknutí alespoň giboni bělorucí a giboni stříbrní, také mráz.

Zařízení výběhu

Zařízení ke šplhání a houpání, které umožňují brachiaci. Možnost sezení v různých výškách, vizuální zábrany, zákoutí nebo jiné možnosti stáhnout se do ústraní a vyhnout se druhým, možnosti oddělení.

Ohraničení výběhu

Viz "lidoopi" (avšak suché příkopy jsou nevhodné).

Sociální struktura

Gibony a siamangy je třeba chovat, jak odpovídá jejich přírodní sociální struktuře, v párech nebo jako rodinu. Držení sólo jen v odůvodněných výjimečných případech a krátkodobě.

Výživa

Minimálně dvakrát denně pestrá ovocná a zeleninová strava, dostatek živočišné bílkoviny.

Odchyt a přeprava

Medikamentózní imobilizace, jen při příslušně příznivých prostorových poměrech také s podběrákem. Přeprava viz "lidoopi", avšak doprovázení ošetřovatelem není nutné.

VIII. CHUDOZUBÍ (*Edentata*) - 4 čeledí, 29 druhů

I. MRAVENEČNÍKOVITÍ

Bezzubí mravenečnickové se živí ve volné přírodě téměř výhradně mravenci a termity. Zvláště vysoké nároky na péči představuje soumračně aktivní tamandua. Všechny pokusy chovu s mravenečnickem malým až dosud dopadly bezúspěšně.

Nároky na prostor

Venkovní výběh: 40 m²/pár, pro každé další zvíře o 10 m² více

- a) mravenečník velký: zimní prostory: 6 m²/zvíře, pro každé další zvíře o 3 m² více
ubikace: 3 m²/zvíře, pro každé další zvíře o 1,5 m² více
- b) tamandua: vnitřní výběh: 6 m²/pár, pro každé další zvíře o 2 m² více, výška výběhu 2 m

Klimatické podmínky

Teplota v ubikaci nemá klesnout pod 15 °C u mravenečníka velkého a pod 18°C u tamandui. Mravenečník velký může do výběhu ještě při lehkém mrazu, za předpokladu volného přístupu do ubikace, tamandua jen při teplotách vyšších než 10°C. Je žádoucí vysoká vzdušná vlhkost.

Zařízení výběhu

- a) mravenečník velký: Venku písek nebo porostlá půda, je žádoucí možnost koupání. Vnitřní podlaha odolná proti škrábání a hrabání, ne hrubá. Podestýlka nebo podlahové vytápění ploch k ležení.
- b) tamandua: Možnosti šplhání, bazén s vodou, protože zvířata kálí téměř výhradně do vody. Výběh ze všech stran uzavřený nebo s hladkými stěnami.

Sociální struktura

Chov v páru nebo skupinách. Mezidruhové spojení je možné.

Výživa

Živočišná bílkovina (mleté maso, rozemleté krmivo pro psy), rostlinné produkty, k tomu minerální a vitamínové přídavky. Všechno podávat ve značně rozmělněné kašovitě podobě. Přídavek zeminy, rašeliny a písku podporuje zažívání.

Odchyt a přeprava

Odchyt sítí nebo do ruky. Přepravní bedna z masivního dřeva nebo plechu. Podestýlka: seno nebo listí.

2. PÁSOVCOVITÍ

Pásovcí rádi běhají a hrabou. Aktivní jsou za soumraku.

Nároky na prostor

Vnitřní výběh: 4 m²/pár, pro každé další zvíře o 1 m² více (pásovec velký: 15 m²)

Klimatické podmínky

Teplota přes 18°C. Pozor před mokrým chladem.

Zařízení výběhu

Podlaha odolná proti škrábání a hrabání, pokud možno hladká, avšak jsou nutná prohloubená místa, kde je možné hrabat a škrábat. Venku písek nebo porostlá půda se zajištěním proti příliš hlubokému zahrabání. Podestýlka nutná, možnost koupání žádoucí.

Sociální struktura

Chov v páru nebo v malých skupinách. Spojení s jinými druhy, například tamandui, kosmanovitými nebo ptáky, je možné.

Výživa

Krmení podobné velkému mravenečníkovi. U jednotlivých druhů (obzvláště mrchožravých) musí silně převládat podíl masa. Potrava pásovců štětinatého musí obsahovat pevné součásti jako obilná zrna a kořeny, aby se dostatečně obrušovaly zuby.

Odchyt a přeprava

Odchyt do ruky. Velikost přepravních beden volit tak, aby se zvířata mohla dobře pohybovat. Je možné zaslat pohromadě více zvířat. Dřevěné bedny obložit plechem nebo tvrdým dřevem. Podestýlka: sláma nebo seno.

3. LENOCHODOVITÍ

Lenochodi tříprstí mohou kvůli své potravní specializaci být drženi pouze v oblastech, kde jsou k dispozici příslušné krmné rostliny.

Nároky na prostor

Vnitřní výběh: 4 m²/pár, pro každé další zvíře o 2 m² více, výška výběhu 2 m.

Klimatické podmínky

Teplota přes 18°C, pokud možno vysoká vzdušná vlhkost.

Zařízení výběhu

Strom k lezení s krmným místem.

Sociální struktura

Spojení v rámci druhu i mezidruhové je možné.

Výživa

Různé listí, zelenina a ovoce, vařená rýže.

Odchyt a přeprava

Odchyt do ruky nebo sítě. Přepravní bedny musí být ze všech stran uzavřené. Podestýlka (vypolstrování) senem.

IX. LUSKOUNI (*Pholidota*) - I čeleď, 7 druhů

Chov luskounů je možný, pro jejich nároky na péči, pouze za zvláštních předpokladů a podmínek.

X. HRABÁČI (*Tubulidentata*) - I čeleď, 1 druh

Dávají přednost nočnímu způsobu života a živí se téměř výhradně termity.

Nároky na prostor

Vnitřní výběh: 40 m²/pár, pro každé další zvíře 10 m² navíc.

Spací box (dutina): 0,5 m²/zvíře

Klimatické podmínky

Teplota nad 15 °C, ve spacím boxu přes 22 °C.

Zařízení výběhu

Podlaha uvnitř a stěny odolné proti škrabání a hrabání, avšak jsou nutná prohloubená místa pro hrabání. Venku při porostlé půdě je nutné zajištění proti podhrabání. Spací box (dutina) je nutný, pokud možno s kotlinou na ležení.

Sociální struktura

Chov v páru a mezidruhové spojení je možné.

Výživa

Potrava podobná mravenečníku velkému.

Odchyt a přeprava

Do ruky nebo sítě. Přeprava v bednách z tvrdého dřeva nebo plechu.

XI. ŠELMY (*Carnivora*) - II čeleď, cca 270 druhů

I. KUNOVITÍ

Čeleď zahrnuje rozmanité typy, přizpůsobené životu na stromech, zemi nebo ve vodě. Jsou to převážně šelmy, které se rády pohybují, dobře lezou nebo skáčou. Mnoho z nich je aktivních za soumraku nebo v noci. Vedle velikosti výběhu je velmi důležité uspořádání prostoru a rozmanitost zařízení, neboť kunovití vykazují zvlášť silnou vazbu k místu.

Nároky na prostor

Kolčava (I): 1,5 m²

Hranostaj (I): 3 m²

Tchoř (I,I), norek (I,I), kuna lesní (I,I), kuna skalní (I,I): po 6 m², výška výběhu u kun lesních a skalních: nejméně 2 m

Hyrare (1,1): 8 m², výška: 2 m

Skunk (1,1), vydra malá (1,1): po 10 m²

Medojed (1,1), jezevec (1,2), vydra hladkosrstá (1,1), vydra říční (1,1): po 20 m²

Rosomák (1,1): 40 m²

Vydra obrovská (1,1): 60 m²

Klimatické podmínky

Celoroční chov ve venkovních výbězích je vhodný jen pro druhy zimě odolné. Jsou nutné spací boxy, chráněné před vlivem počasí s podestýlkou (například slámou). Teplomilné druhy potřebují v chladném ročním období vytápěné vnitřní boxy na nejméně 15°C.

Zařízení výběhu

Z větší části přírodní zemina, u hrabavých druhů musí být postaráno o to, aby se zvířata nemohla zasypat (sypký písek nebo štěrk) respektive neunikla (základy). Pro zvíře jsou nutné minimálně dva spací boxy nebo dutiny. Strukturu výběhu je nutné vybavit větvemi k lezení, vydlabanými kmeny stromů, kořeny, balíky slámy - chráněnými před deštěm, kameny, skalami, ochranou proti slunci a dešti a zvýšenými místy k ležení. Doporučuje se přirozená vegetace v části výběhu a také trubky jako překrytí. Pro všechny druhy vyder a také pro norky je nutné aby, jak pevná zem, tak vodní část, byly obě asi tak stejně velké. Vhodný je podlouhlý bazén se strukturovým břehem. I pro ostatní druhy je voda žádoucí. Pro dobře šplhající druhy jsou nutné ze všech stran uzavřené klece, pro ostatní (jako jezevec, medojed, vydra) stačí hladké stěny, suchý nebo vodní příkop s dostačující výškou a převisem, aby se zabránilo úniku.

Sociální struktura

Ve volné přírodě žije většina kunovitých soliterně, ve výběhu je u téměř všech druhů možný chov v páru a měla by o něj být snaha i z důvodů zaměstnání. U medojeda, jezevce, skunka a několika druhů vyder je možné držení rodinných skupin.

Výživa

Celá, druhu odpovídající krmná zvířata, maso s doplňky vitaminů a minerálů, ryby, ovoce, zelenina.

Odchyt a přeprava

Odchyt sítí nebo do ruky (kožené rukavice!). Přeprava jednotlivě v pevných dřevěných bednách (až na větrací otvory ze všech stran pevně uzavřené). Přeprava rosomáků a jezevců v zevnitř oplechovaných bednách, vyder v dobře větraných bednách (přednostně pevná mřížová bedna, vestavěná do větší dřevěné bedny).

2. PSOVITÍ

Nároky na prostor

Vlci, psi hyenovití: 100 m²/pár, pro každé další držené zvíře 10 m² více

Dhoulové: 60 m²/pár s mláďaty

Vlci hřivnatí: 60 m²/pár s mláďaty

Šakalové: 40 m²/pár s mláďaty

Lišky, psíci mývalovití: 20 m²/pár s mláďaty

Psi ušatí, psi pralesní, korsakové: 10 m²/pár s mláďaty

Fenkové: 6 m²/pár s mláďaty

Klimatické podmínky

Druhy odolné proti chladu potřebují jen ochranné zastřešení proti nepřízní počasí. Podmíněně odolné druhy potřebují teplotu ubikace přes 12°C. Psi tropického původu mohou být po aklimatizaci celoročně drženi ve venkovních výbězích, když mají přístup do vytápěných boxů (přes 18°C).

Zařízení výběhu

Porostlá zem ve výběhu, pískoviště pro komfortní chování. Nezbytné rozdělení výběhu do zákoutí prostřednictvím vizuálních zábran (kmeny, skály, keře atd.) poskytuje možnosti stáhnout se do ústraní. Doporučuje se více boxů ke spaní a porodům. Pro psy pralesní je žádoucí bazén na koupání. Oplocení s převísem dovnitř, také jsou možné hladké stěny, respektive ohraničení příkopem (především malé druhy jako lišky a šakalové šplhají). Téměř všechny druhy hrabou, proto opatřit oplocení základy. U všech druhů jsou nutné boudy, nory na spaní (velikost prostoru odpovídající velikosti těla).

Sociální struktura

Vlk, pes hyenový a dhoul žijí ve smečkách s přísným řádem, většina ostatních druhů v rodinných svazcích, ze kterých jsou mláďata odháněna. Mnoho psovitých je monogamních, mnozí žijí v trvalých párech.

Výživa

Pro velké druhy maso s kostmi nebo celá krmná zvířata, pro menší především čerstvě zabitá celá krmná zvířata nebo mleté maso s rostlinným přídatkem (všeobecně: přídatky minerálů, stopových prvků a vitamínů), pro vlky hřívnaté a psy pralesní obzvlášť rozmanitá potrava (vedle malých zvířat také ryba, vejce, ovoce a zelenina). Jeden den půstu týdně je možný.

Odchyt a přeprava

Odchyt podběrákem nebo po medikamentózním zklidnění. Přeprava jednotlivě, zvíře musí ležet v bedně natažené a moci vzpřímeně stát. Bedny pro vlky a psy hyenovité musí být obloženy plechem.

3. KOČKOVITÍ

Pumy a levharti obláčkoví jsou pojednání pod Velkými kočkami.

3.1 Malé kočky

Nároky na prostor/pár

(Údaje o plochách platí pro venkovní výběhy, u druhů, které nejsou odolné proti chladu, platí stejné rozměry pro vnitřní výběhy.)

Kočka černonohá, kočka slaništní, kočka bengálská a další: 6 m²

Kočka divoká, manul, jaguarundi: po 10 m²

Serval, karakal, ocelot, kočka zlatá, kočka rybářská: po 15 m²

Rys: 20 m²

Výška klece pro všechny výše uvedené: 2,5 m

Klimatické podmínky

Druhy odolné proti chladu (například rys ostrovid, evropská kočka divoká, manul) mohou být chovány celoročně ve venkovních výbězích se spacími boxy, chráněnými proti nepřízní počasí. Obzvlášť manula je třeba chránit před přehřátím a vlhkostí. Pro tropické formy jsou nutné vytápěné vnitřní výběhy, teplota nad 18°C. Mnoho druhů smí i během chladného ročního období krátkodobě do venkovního výběhu, při volném přístupu do vnitřního prostoru.

Zařízení výběhu

Ve venkovním výběhu částečně porostlá půda nebo písek. Důležité je dřevo ke škrábání, možnost šplhání a skryše.

Sociální struktura

Chov zpravidla v párech, u několika druhů je možný po nějaký čas v malých skupinách (nestabilní!).

Výživa

Celá, čerstvě zabitá krmná zvířata nebo maso s přídatkem minerálů a vitamínů.

Odchyt a přeprava

Odchyt podběrákem. Přeprava v pevných dřevěných bednách se zamřížovanou přední stěnou.

3.2 Velké kočkyNároky na prostor

	Venkovní výběh	Vnitřní klec
Lev a tygr (vždy pár + mláďata)	40 m ² + 10 m ² pro další zvíře	25 m ² + 4 m ² pro další zvíře
Levhart, jaguár, puma, irbis, obláčkový levhart (vždy pár), samice s mláďaty oddělena	30 m ²	15 m ²
Gepard (vždy 2 samice a 2 samci, pro samici s mláďaty je nutný vlastní výběh)	80 m ² + 10 m ² pro další zvíře	20 m ² (pro zvíře 1 box o 5 m ²) + 5 m ² pro další zvíře (boxy prostorově od sebe oddělené)

Klimatické podmínky

Několik druhů a poddruhů (například irbis, levhart, tygr ussurijský, puma) jsou odolné proti chladu a potřebují jen suché spací boxy chráněné před průvanem. Pro druhy a poddruhy z teplých klimatických pásů jsou nutné vytápěné vnitřní prostory, teplota nad 15°C.

Zařízení výběhu

Ve venkovním výběhu částečně porostlá půda nebo písek, nutné jsou klacky na škrabání a k možnosti šplhání. Je třeba se postarat o zvýšená místa k ležení, chráněná před nepřízní počasí. Pro tygry a jaguáry je žádoucí bazén k plavání.

Ohraničení výběhu

Hladké stěny nebo mříže s převísem nebo elektrickým jistěním, pro lvy a tygry 4 m vysoké s převísem, pro gepardy 2 m vysoké s převísem. U všech ostatních druhů výběhy nahoře uzavřené. Pro lvy, tygry a gepardy je také možný vodní příkop s vnějším ohraničením, poskytujícím dostatečnou bezpečnost.

Sociální struktura

Lvi ve skupině - je potřeba se postarat o strukturovitost výběhu. U gepardů přednostně více samců a samic pohromadě, separace musí být možná. Ostatní druhy zpravidla v párech. Samice by měly mít možnost být odděleny na porod a během odchovu mláďat - přinejmenším na nějaký čas.

Výživa

Svalovina s kostmi (s doplňkem minerálů a vitamínů), příležitostně vnitřnosti a celá krmná zvířata. Během týdne je možný jeden až dva dny půstu.

Odchyt a přeprava

U gepardů je eventuelně možný odchyt podběrákem. U ostatních druhů nalákání na krmivo, zahrnutí do přepravní bedny, nebo je nutné medikamentózní zklidnění. Přepravní bedny (kromě pro gepardy) obložené plechem, vpředu mřížový šupák s předšupákem, vzadu uzavřený šupák.

4. MEDVÍDKOVITÍ včetně pandy červené

Nároky na prostor

	Výběh	Výška výběhu
Druhy obývací převážně stromy jako fret kočičí, olingo štíhlý, kynkažu	6 m ² /pár pro každé další zvíře o 2 m ² více	2 m
Druhy obývací stromy a zem jako nosál, mýval, panda červená	20 m ² /pár pro každé další zvíře o 2 m ² více	nejméně 2 m

Fret kočičí, olingo, olingo štíhlý, mýval a kynkažu mají noční aktivitu. Nosál a panda červená jsou zvířata aktivní ve dne. Pandy červené patří i přes dobré chovatelské výsledky mezi choulostivé chovance.

Klimatické podmínky

Mýval, nosál severní a panda červená nejsou choulostiví na chlad. Ostatní druhy jsou obyvatelé tropů, které potřebují v chladném ročním období vytápěné vnitřní výběhy na teplotu nad 15 °C. Panda červená je zvláště choulostivá na vlhký chlad a vedro.

Zařízení výběhu

Přirozená půda, mletá kůra nebo částečně zpevněná podlaha. Větve ke šplhání a možnosti úkrytu jsou důležité, žádoucí je bazén na koupání, pro mývala a mývala jižního nezbytný. Nutné jsou porodní, respektive spací boxy. Pro pandu červenou jsou vhodné i živé stromy.

Sociální struktura

Chov v párech nebo v malých skupinách.

Výživa

Maso, krmná zvířata, ovoce, zelenina, ryže a podobně, panda červená pravidelně bambus nebo rákosové traviny.

Odchyt a přeprava

Odchyt sítí, přeprava v plechové bedně nebo plechem obložené bedně, respektive leteckých boxech podle IATA pro domácí zvířata.

5. MEDVĚDOVITÍ včetně pandy velké

Převážně s denní aktivitou. Při výstavbě výběhů a u bezpečnostních zařízení (šupáky, dveře, přeháňací zařízení) je třeba brát ohled na jejich značnou tělesnou sílu a také obzvláštní vytrvalost.

Nároky na prostor

	Venkovní výběh	Stáj
Lední medvěd	200 m ² /pár, pro každé další zvíře navíc o 50 m ² , k tomu bazén s průměrnou hloubkou vody 1,5 m a minimální velikostí 60 m ²	6 m ² /zvíře
Medvěd hnědý, medvěd ušatý a pod.	150 m ² /pár, pro každé další zvíře navíc o 20 m ²	6 m ² /zvíře
Medvěd malajský	60 m ² /pár, pro každé další zvíře navíc o 10 m ²	4 m ² /zvíře

Klimatické podmínky

Topení je nutné jen pro medvědy malajské, pyskaté a brýlaté, teplota stáje přes 12°C.

Zařízení výběhu

Ubikace: Podestýlka, při podlahovém topení není nutná. Nutné jsou možnosti ke šplhání, zaměstnání a koupání, i místa s přírodním substrátem. Musí být možnost odděleného ustájení, respektive porodní box pro odchov.

Ohraničení výběhu

Nezastřešené výběhy u ledních medvědů a kodiaka s 3 m ohraničením s převísem, jinak 2,5 m s převísem.

Sociální struktura

Chov v páru nebo ve skupinách, eventuálně také jednotlivě.

Výživa

Maso, ryby, ovoce, zelenina. Postní dny jsou možné. U medvědů pyskatých, jejichž základní potravu částečně představuje hmyz, dbát na zvláštní složení krmné dávky.

Odchyt a přeprava

Odchyt medikamentózní imobilizací nebo nalákáním na potravu do přepravní bedny, zevnitř oplechované. K mříži, respektive průhledovému šupáku, je nutný oplechovaný plný šupák.

6. CIBETKOVITÍ

Tato na druhy bohatá čeleď šelem zahrnuje tak rozdílné formy, že zde mohou být podmínky chovu jen načrtnuty a vysvětleny na několika příkladech. Jsou to druhy velikosti krysy až jezevčíka, většinou se soumráčnou a noční aktivitou. Denní zvířata jsou například mangusta žíhaná a surikata.

Nároky na prostor

Výběh podle velikosti druhu a potřeby aktivity, například

Mangusta žíhaná	8 m ² /pár, pro každé další zvíře o 1 m ² více
Malé druhy, například musang, mangusta, surikata a stromové cibetky	12 m ² /pár, pro každé další zvíře o 2 m ² více
Středně velké druhy, například promyka ichneumon	16 m ² /pár, pro každé další zvíře o 3 m ² více
Velké druhy, například cibetka, fosa, binturong	20 m ² /pár, pro každé další zvíře o 3 m ² více

Klimatické podmínky

S několika výjimkami jsou cibetkovití obyvatelé tropů, kteří musí být během chladného ročního období drženi ve vnitřních výbězích o teplotě přes 18°C. Několik druhů, například ženetka tečkovaná, cibetka malá, surikata, mangusta žíhaná, může i za mrazu ještě do venkovního výběhu, je-li jim umožněn kdykoli přístup do vnitřních prostor, nebo beden na spaní (přes 15°C), nebo jsou ve venkovním výběhu k dispozici dostatečné zdroje tepla (infračervená lampa a podobně). Slunění je zvláště důležité pro surikaty, mangusty jižní a několik dalších druhů.

Zařízení výběhu

Přírodní zem nebo zpevněná půda a pískoviště, mletá kůra. Mnohé druhy, například surikata, potřebují příležitosti ke škrabání a hrabání. Pro druhy, které žijí na zemi, jsou vhodné stavby z kamenů nebo dřeva. Vodní nádrže jsou nutné pro druhy žijící částečně ve vodě. Pro druhy žijící na strozech (například ženetka, musang, binturong) mnoho větví ke šplhání. Spací a porodní box.

Sociální struktura

Několik druhů je velmi nesnášenlivých. U chovu v páru je třeba mít připravenou možnost pro jeho rozdělení. Mnohé promyky (například surikaty, mangusty žíhané a mangusty jižní) jsou společenské a chovají se ve velkých rodinách.

Výživa

Maso, krmná zvířata (obzvláště také hmyz), ovoce, zelenina, rýže a další, několik druhů převážně živočišná bílkovina.

Odchyt a přeprava

Odchyt do ruky (kožené rukavice) nebo do sítě. Přeprava v pevných dřevěných bednách s jednou zamřížovanou stranou nebo v leteckých boxech IATA pro domácí zvířata.

7. HYENY A HYENKY

Hyeny mají zvlášť silný chrup. Vyhrabávají díry v zemi. Při stavbě výběhu je nutné brát ohled na sílu těchto zvířat. Ve výběhu by měly být k dispozici možnosti stáhnout se do soukromí a skryš.

Nároky na prostor

Venkovní výběh: Hyeny - 150 m² pro jedno zvíře, pro každé další zvíře o 20 m² více

Hyenky - 50 m² pro jedno zvíře, pro každé další zvíře o 10 m² více

Ubikace: 4 m²/zvíře se spacím boxem (dutinou)

Klimatické podmínky

Teplota stáje přes 15 °C. Při delší aklimatizaci potřebují hyeny jen temperovanou chráněnou boudu (přes 10°C).

Zařízení výběhu

Přírodní půda nebo zpevněná země (části s přírodním substrátem). Je žádoucí bazén (hyena skvrnitá). U chovu v chráněné boudě je nutná podestýlka. Ohraničení výběhu: je možný vodní, respektive suchý příkop. Oplocení výběhu musí být zajištěno proti podhrabání.

Sociální struktura

Ačkoliv hyeny, obzvláště hyena skvrnitá, se příležitostně sdružují do velkých tlup, je chov v páru nebo skupině zpravidla obtížný. Protože vnitrodruhové neshody vedou ke zranění pokousáním, je třeba předem připravit možnosti k oddělení, především na noc, kdy chybí dohled. Mezidruhové spojení není možné.

Výživa

Maso s kostmi. Hyenka musí jako potravní specialista (požírá termity) dostat náhradní krmivo.

Odchyt a přeprava

Medikamentózní imobilizace nebo nalákání na krmení do přepravní bedny. Přepravní bednu zevnitř oplechovat.

8. PLOUTVONOŽCI

Jen část dnes žijících ploutvonožců je pravidelně chována v zajetí. Podklady pro výživu například některých jižních druhů nebyly dosud ještě získány.

Nároky na prostor

U všech ploutvonožců je potřeba dbát na to, aby byla k dispozici pevná zem, kde je jim umožněno, aby se zdržovali všichni najednou. K tomu jsou nutné nádrže s vodou. Pro tuleně obecné a příbuzné tuleně kuželozubé a kroužkované nesmí být plocha bazénu, pro malou skupinu 3 až 4 zvířat, menší než 60 m², při hloubce vody nejméně 1 m. Lachtani potřebují pro malou skupinu plochu bazénu nejméně 100 m², přičemž hloubka vody nesmí být nižší než 1,2 m. Oba největší ploutvonožci -

mrož a rypouš sloní - musí být drženi ve vodní nádrži, která nemá méně než 200 m² plochy a nejmeně 1,8 m hloubky. Vedle výše uvedené části s pevninou musí být k dispozici boxy na oddělování, jejichž rozměry se řídí podle velikosti těla jednotlivých druhů, to znamená, v oddělovacím boxu má dospělý ploutvonožec příslušného druhu bez problémů moci ležet vzpřímeně. Přídavné bazény pro matku a mládě nebo nemocná zvířata jsou žádoucí.

Klimatické podmínky

Všichni uvedení ploutvonožci jsou odolní proti chladu a mohou být drženi celoročně venku.

Zařízení výběhu

V souvislosti s kvalitou vody musí být prováděna pravidelná výměna vody. Filtrace je možná, ale ne nutná. Ačkoliv téměř všichni ploutvonožci žijí ve slané vodě, držení ve sladké vodě je bez problémů. Vedle ploch pevniny jsou ostrovy ve vodní nádrži obohacením životního prostoru ploutvonožců. Je třeba se snažit o různé hloubky vodního sloupce, například úseky mělčin.

Sociální struktura

Chov je možný v rodinných skupinách, také v páru nebo může být realizován chov zvířat stejného pohlaví.

Výživa

Krmení musí u ploutvonožců být rozděleno po celý den (nejméně dvakrát) a sestává se zpravidla z mořských ryb s přidávkou vitamínů, speciálně Vitaminu B1. Vedle nasycení je zaměstnání důležitou součástí ploutvonožců během krmení. Toto se může dít i jako drezúra s krmením.

Odchyt a přeprava

Podle velikosti těla mohou být ploutvonožci dopraveni do bedny odchytovou sítí nebo dotlačeni pomocí odchytových desek. Při použití desek je třeba dávat pozor na to, že ploutvonožci mají velkou tělesnou sílu. Jako přepravní bedny se používají bedny pro šelmy s dostatečným větráním, to znamená mřížovým šupákem.

XII. KYTOVCI (*Cetacea*) - 10 čeledí, cca 78 druhů

Kytovci - asi 75 až 80 recentních druhů - jsou sociální savci s komplexním vnitrodruhovým chováním, extrémně přizpůsobení životu ve vodě. Rozdělují se na koticovce (*Mysticeti*, 11 druhů) a ozubené (*Odontoceti*, asi 64 až 69 druhů). Byly získány zkušenosti s drženími asi 20 druhů. Nejčastěji je držen delfín skákavý (*Tursiops truncatus*).

Mezi kytovci jsou obyvatelé volných moří a pobřežních vod, téměř všechna moře a oceány od tropů až k polárním oblastem jsou osídleny, několik druhů dává přednost brakické vodě, čtyři druhy jsou čistě sladkovodní. Je snaha o sestavení harmonických, sociálně snášenlivých skupin, které jsou prezentovány pedagogicko-informativně a zoologicky a také musí být přístupné veterinárnímu výzkumu.

Musí být zaveden obsáhlý vzdělávací program a účast na výzkumných projektech. Nejvyšší prioritou má dosažení soběstačných populací díky odchovům při začlenění do národních a mezinárodních programů záchovného chovu.

Podmínky chovu

1) Zařízení pro chov a požadavek na prostor

Podmínky se vztahují na vzrání delfína skákavého (*Tursiops truncatus*) s průměrnými rozměry: délka těla: 250 až 270 cm, váha: 150 až 280 kg. Jiné druhy vyžadují odlišné podmínky chovu, které odpovídají jejich chování a sociálním i biologickým požadavkům. Chov musí být realizován v dvoubazévném systému. K tomu jsou nutné bazény k ošetřování a oddělení.

Pro maximálně pět dospělých delfínů skákavých jsou stanoveny následující minimální rozměry: vodní plocha a množství vody - nejmenší vodní plocha celého komplexu bazénů musí mít 400 m². Pro každé další zvíře je nutných dalších 75 m². Celkový objem vody: 1.500 m³, pro každé další zvíře 250 m³.

Skupina musí mít kdykoli přístup do celého bazénového komplexu o 400 m², pokud tomu nebrání zoologické nebo veterinární důvody. Pro bazény, které slouží výhradně chovu (žádná představení) je požadována vodní plocha nejméně 75 m² pro dospělé zvíře. U matky vyrůstající mláďata jsou takto počítána až do samostatnosti a schopnosti se sociálně zařadit. Celkový objem vody: 250 m³ pro dospělé zvíře.

Horizontální rozměry obou jednotek dvoubazénového systému (definováno jako průměr největšího obvodu) musí mít nejméně 7 m. Nejmenší hloubka dvoubazénového systému je 3,5 m, u bazénu na představení (na 20 % jeho plochy) minimálně 4 m. Oddělovací bazény nebo bazény, které slouží opatřením v péči o zvířata nebo veterinárním ošetřením, mohou mít nižší hloubku (méně než 3,5 m). K dispozici mají být také další oblasti mělké vody s hloubkami mezi 1,5 m a 2 m.

Pokud je v rámci výzkumného programu nutné oddělení zvířat nebo pobyt v menší nádrži, rozhodne o tom příslušný veterinární lékař nebo vedoucí zařízení. Volný prostor nad zařízením pro představení musí mít nejméně 7 m, prostor nad dalšími nádržemi chovného systému nejméně 2,5 m.

Nejmenší rozměry pro počet až do pěti zvířat musí být dodrženy. V případě již existujících skupin má sociální stabilita přednost před požadovanými nejmenšími rozměry chovného systému, pokud se počet zvířat zvýší na více než pět díky odchovům.

2) Kvalita vody - fyzikální a chemické parametry

Voda musí být čistá, jasná a v hygienicky nezávadném stavu.

Rozsah tolerance teploty je 10 až 28 °C, optimum je mezi 18 a 21 °C.

Hodnota pH musí být mezi 7,5 a 8,5, optimum je na 7,8.

Obsah soli musí kolísat mezi 2,0 až 3,5 %, to znamená 20 až 35 g NaCl/l.

Spotřeba manganistanu draselného musí být pod 50 mg/l, koncentrace dusičnanů pod 100 mg/l a celkový obsah chlóru pod 2 mg/l.

Hygiena vody zahrnuje filtraci vody celého chovného systému, čištění filtrů a podle potřeby výměnu vody.

Patogenní organismy a pro zdraví zvířat nežádoucí chemické látky musí být omezeny na neškodné minimum. Bazénové systémy musí být dobře průtočné. Přídavek chlóru může být realizován ve formě plynu (plynný chlór) nebo ve formě roztoku (chloristan draselný). Chlórový roztok může být přímo přidán jen tehdy, když v nádrži nejsou žádná zvířata. Teplota, hodnota pH, obsah chlóru a soli se musí denně kontrolovat a zaznamenávat. Spotřebu manganistanu draselného a koncentraci dusičnanů je třeba kontrolovat čtvrtletně. Nádrže musí být možné úplně vyprázdnit, voda a sůl musí být kdykoli k dispozici.

3) Další podmínky životního prostředí - vzduch, světlo a hluk

Vzduch nad vodní hladinou musí obsahovat málo prachu, relativní vlhkost neméně 60 % a teplotu od 10 do 24 °C. Je třeba se postarat o dostatečné přírodní světlo. U přidavného umělého osvětlení je nutné je přizpůsobit spektru přirozeného světla. Zvířata je třeba chránit před nadměrným hlukem. Hlučnost okolí by neměla překročit hladinu hluku 40 dB r l mikropascalů nad prahem slyšitelnosti při definované frekvenci chovaných zvířat. Držení venku je přípustné jen tehdy, jsou-li výkyvy teploty vzduchu a vody pro zvířata snesitelné, kvalita vzduchu nezávadná a vodní nádrže mohou být udrženy bez zamrzání.

Výživa a krmení

Denní množství potravy musí zajišťovat dobrý výživný stav. Potrava se sestává z mořských ryb (sleď, makrela, sardinka, treska merlan) a chobotnic (kalmar). Je třeba brát ohled na rozdílný druhově specifický obsah kalorií u krmných zvířat v návaznosti na střídání ročních období. Doporučuje se pravidelně vyšetřování krmných zvířat na kvalitu a obsah kalorií. Mražené zboží nesmí překročit skladovací lhůtu maximálně šest měsíců při -18 až -30 °C. Krmení zvířat má být prováděno nejméně dvakrát denně kvalifikovaným odborným personálem podle instrukce veterinárního lékaře nebo biologa. Přídavek vitaminů a - je-li nutné - medikamentů je prováděn podle pokynů veterinárního lékaře.

Sociální struktura

Chov kytovců v sociálně snášlivých skupinách o nejméně dvou nebo více zvířatech je naléhavou nutností. V chovné skupině má žít jen jeden chovný samec. Sestavení skupin by se mělo orientovat na poznatky reprodukční biologie. Držení jednotlivých exemplářů jednoho druhu musí být veterinárně nebo etologicky zdůvodněnou výjimkou. Skupiny zvířat jednoho pohlaví jsou ve shodě s chovatelským programem možné. Spojení s jinými snášlivými druhy, také s ploutvonožci, je možné. Zvířata jedné skupiny by měla pocházet z pobřežních, mělkých vod a pokud možno být stejného geografického původu.

Je třeba zabránit odchovu hybridů.

Požadavky na ošetřování a veterinární péči

Program zaměstnání zvířat je třeba vytvořit tak, aby si zvykla ve svůj prospěch spolupracovat při ošetřování a veterinárních opatřeních. Program zaměstnání musí být postaven na přirozeném chování zvířat a být sestaven s bohatými obměnami. Zaměstnání a představení zvířat se musí konat pod dohledem zkušených ošetřovatelů delfínů a probíhat podle metody pozitivní odměny. Ošetření je třeba provádět plynule, pokud je nutné vyjmutí zvířete z vody, toto směji provádět pouze zkušení ošetřovatelé v přítomnosti veterinárního lékaře nebo zodpovědného biologa.

Denně se musí provádět záznamy o chování a zdravotním stavu. V případě každého úhynu se musí provést pitva ve veterinárním vyšetřovacím ústavu nebo jiné vědecké instituci. Kadáver se musí poskytnout k dalšímu vědeckému zkoumání.

Péči o zvířata musí vykonávat odborný personál, který vedle biologických znalostí musí mít také důkladné zkušenosti v přípravě vody a být vyškolený ve vzdělávacím procesu. U ošetřovatelských a veterinárních opatření mají velký význam hygienické požadavky. Je třeba dát k dispozici pro člověka a zvíře všechna k tomu nutná zařízení.

Přeprava

Zvířata určená k přepravě musí být vyšetřena zvěrolékařem na zdravotní stav a schopnost přepravy. Zvířata musí pobývat ve speciálních nádobách, které zaručí šetrnou přepravu. Přepravu musí doprovázet nejméně dvě odborné síly, přičemž jedna osoba se smí starat nejvýše o dvě zvířata.

Doba trvání přepravy by neměla překročit 24 hodin, delší doba přepravy je přípustná pouze za doprovodu veterinárního lékaře. Přepravy se musejí vykonávat ve shodě s podmínkami IATA pro živá zvířata. U přepravy je třeba vyhovět požadavkům specifickým pro příslušný druh (hospodaření s teplotou a vodou, potřeba kyslíku).

XIII. CHOBOTNATCI (*Proboscidea*) - I čeled', 2 druhy

SLONOVITÍ

Nároky na držení afrických a asijských slonů jsou celkem stejné, takže o obou druzích bude pojednáno společně.

Nároky na prostor

Pro držení dvou až tří dospělých sloních samic nesmí rozměr venkovního výběhu být menší než 500 m². Zvláštní výběh pro samce musí být nejméně 150 m² velký. Pokud jsou sloni v noci ve stáji vázání, musí být pro každé zvíře k dispozici dostatečně velké stání, aby se mohlo nerušeně položit (nejméně 15 m²). U ustájení bez vázání v jednotlivých stájích nesmí být tato menší než 30 m². Protože při chladu musí sloni také přes den být drženi delší dobu ve stájích, je třeba se postarat o dostatečný výběh. Při držení dospělého sloniho samce je nutná separátní samčí stáj, která nesmí být menší než 50 m² ^{tady nadruhou,}

Klimatické podmínky

Sloni jsou velcí savci s rozšířením v tropických zemích. Vnitřní teplota stáje musí být nejméně 15 °C. Avšak sloni se mají i v zimním období alespoň krátkodobě nechat pobývat ve venkovním výběhu. Při teplotách pod nulou je třeba dbát na to, aby nedošlo k omrzlinám na chobotu a konečcích uší.

Zařízení výběhu

Jako podklad ve venkovním výběhu je volena přírodní půda s pískovišti. Jako povrch podlahy ve stájích přicházejí v úvahu různé materiály (asfalt, dřevěné cihly, Stallit atd.), přičemž je třeba dávat pozor na utěsnění. Ve stáji může být podestýlka. Pravidelně se musí kontrolovat stav kopýtek a chodidel a případně korigovat péčí o kopyta. K péči o kůži je třeba opatřit drbací sloupky, kmeny stromů atd. ve venkovním výběhu. Možnost koupání je nezbytná. U starých zařízení bez bazénu musí být sloni sprchováni.

Ohraničení výběhu

Jako ohraničení sloniho výběhu mohou být zvoleny masivní mříže, které nesmí být nižší než 1,8 m, u samců nesmí být nižší než 2,5 m. Často jsou voleny suché příkopy, které musí být dostatečně široké, aby se v nich mohl pohybovat dospělý slon. Bezpodmínečně nutné jsou výlezy z příkopu.

Sociální struktura

Sloni jsou stádová zvířata, solitérní držení v zajetí je nevhodné. Při držení sloniho samce jsou bezpodmínečně nutné možnosti k separaci. Protože dospělí samci mohou být nebezpeční pro ošetřovatele, často není možné vázání. Protože sloni jsou duševně vysoce vyvinutí savci, je také péče ošetřovatele vysloveně důležitá. Pravidelný tréninkový program se zvířaty je doporučován k oboustrannému prospěchu.

Výživa

Sloni jsou býložravci, kteří dostávají jako hlavní potravu s hrubou vlákninou, v létě nahrazovanou travou. K tomu jsou podávány granulátové směsi a jako štávnatá potrava řepa, ovoce, zelenina. Pravidelný přísun větví a listů je nutný. Kromě toho je třeba dbát na to, že sloni mají vysokou potřebu vody. V horkých dnech může každé zvíře vypít až více než 100 litrů.

Odchyt a přeprava

Sloni jsou přepravováni v solo bednách, na které si zvířata pomalu zvykají. Krotká zvířata, která lze vést, mohou být také přepravována v železničních vagónech nebo v kontejnerech.

XIV. SIRÉNY (*Sirenia*) - 2 čeledi, 5 druhů

Ochechule nebo sirény - čtyři recentní druhy - jsou málo se pohybující, avšak nikoli leniví, ve vodě žijící býložraví savci s vysloveně sociální snášenlivostí při občasném intenzivním vnitrodruhovém chování. Při odpovídajícím chovu jsou dlouhověké a dobře se rozmnožují.

Tři druhy kapustňákovitých (*Trichechidae*) žijí v tropických a subtropických sladkých vodách (řeky, jezera), brakické vodě (ústí řek) a ve slané vodě (pobřežní vody). Jediný druh čeledi dugongovití je oproti tomu čistě mořský (litorální).

Zařízení a nároky na prostor

Ochechule jsou drženy v odpovídajících klimatických podmínkách v zařízeních ve vytápěných budovách při denním světle. Zařízení se musí skládat z nejméně tří šupáky oddělitelných, nejlépe okolo ostrova soustředěných, vodních areálů, které umožňují plavání zvířat po okruhu. Je doporučováno oddělené vyprazdňování jednotlivých bazénů a mělká pobřežní zóna.

Pro až do počtu dvou dospělých párů a po jednom mláděti musí mít vodní nádrže minimálně následující rozměry:

Vodní plocha 50 m², pro každé další dospělé zvíře o 10 m² více,

Celkové množství vody - objem minimálně 50 m³, pro každé další zvíře o 10 m³ více,

Hloubka vody by měla být odstupňována od 40 cm do nejméně 160 cm.

Zvířata jsou držena ve sladké vodě (většinou kapustňáci) nebo ve slané vodě (dugong), která musí být obnovována přes filtrační systém, nebo přívodem ohříváné čerstvé vody.

Klimatické podmínky

Vlhkost vzduchu musí odpovídat nejméně 60 % relativní vlhkosti. Je třeba dbát na nízkou vzdušnou prašnost. Teplota vody musí být mezi 22 a 25 °C, krátkodobě jsou tolerovatelné teploty do 18 °C.

Sociální struktura

Přednost má chov ve skupinách (více než dvě zvířata) - také více samců v jedné skupině je bez problémů, držení jednotlivě je možné, avšak ne jako trvalý stav.

Výživa

Potřeba potravy u býložravých ochechulí je na den a zvíře 30 až 35 kg. Během vegetačního období jsou nabízeny kultivované druhy trav (jílek, srha), ale také divoké trávy (*Phalaris*), mimo vegetační období endivie a hlávkový salát nejméně čtyřikrát denně. Dodatkové krmení tvoří vodní rostliny (*Helodea*, *Potamogeton*, *Eichhornia*), kukuřice (zelené rostliny a klasy), zelenina všeho druhu, vařená ve slané vodě, ale také malá množství syrová. Potravu je třeba doplňovat dávkami vitamínů (A, E), selenu a kuchyňské soli.

Přeprava

Přeprava se uskutečňuje ve vodotěsných, vypolstrovaných, částečně vodou naplněných nádržích, které odpovídají velikosti zvířat. Délka přepravy ze zařízení do zařízení nesmí přesáhnout 48 hodin.

XV. DAMANI (*Hyracoidea*) - 1 čeleď, 6 druhů

Damani tvoří vlastní řád savců, který patří systematicky ke kopytníkům. Damani pralesní se prakticky nechovají. Vystavování jsou v první řadě damani kapští a damani stepní.

Nároky na prostor

Výběh pro malou skupinu až do počtu pěti zvířat nesmí být menší než 8 m².

Klimatické podmínky

Ačkoliv speciálně damani kapští se většinou osvědčují jako odolní proti chladu, musí jim být dáno k dispozici vytápěné ubytování, jehož teplota je minimálně 16 °C.

Zařízení výběhu

Výběh damanů kapských s možnostmi šplhání, nejlépe malé skalní stavby, ve kterých zvířata sama umí využívat i ta nejmenší zákoutí. K tomu je nutný podklad z písku nebo přinejmenším pískoviště. Také rádi používají ke šplhání šikmo položené stromy. Jako ohraničení vůči návštěvníkům se nabízí mříž nebo skleněné tabule, také je možné držení v tzv. jámách, přičemž úniku damanů musí být zabráněno skalními převisy.

Sociální struktura

Chov damanů ve skupinách.

Výživa

Damani jsou krmeni převážně rostlinnou potravou a jako přídatek dostávají trochu živočišné bílkoviny. Dodávku větví a listů většinou oceňují.

Odchyt a přeprava

Damani se chytají podběrákem (Pozor na zuby!) Přeprava se provádí v pevných bednách pro malé savce.

XVI. LICHOKOPYTNÍCI (*Perissodactyla*) - 3 čeledi, 18 druhů

I. KOŇOVITÍ

Nároky na prostor

Výběh až do počtu pěti zvířat nesmí být menší než 500 m². Pro každé další zvíře o 30 m² více. Plocha stáje pro zvíře nejméně 5 m². Pro druhy odolné proti chladu (kůň Převalského, poloosel) není nutné ustájení. Zastřešená plocha ve výběhu chrání potravu a zvířata před deštěm a poskytuje stín. Pro případ potřeby musí být k dispozici výběhy na oddělení jednotlivých zvířat.

Klimatické podmínky

Teplota stáje u zeber a divokých oslů nesmí být nižší než 10°C.

Zařízení výběhu

Výška oplocení 1,6 m je dostatečná. Ploty nesmí nikdy tvořit ostré rohy. Suché nebo vodní příkopy jako ohraničení jsou možné. Podklad často používaných míst (krmné místo, napajadlo) zpevnit (ulehčuje čištění a podporuje opotřebování kopyt). Nebezpečná místa jsou bezpodmínečně nutná pro válení. Stáje pro výše uvedené druhy s pevnou podlahou a podestýlkou.

Sociální struktura

Chov v párech nebo jako stádo s jedním dospělým hřebcem. Dorůstající mladí hřebci a často také mladé kobyly jsou chovným hřebcem napadáni a musí být odděleni ze stáda. Tlupy mladých hřebců jsou možné.

Výživa

Zelené krmení respektive seno, granulát na bázi obilí a šťavnatá potrava (řepa, mrkev a jiné). Listí (kromě akátu!) a větve k loupání kůry jsou dobře přijímány a poskytují obměnu i zaměstnání.

Odchyt a přeprava

Odchyt hříbat do ruky je možný jen v prvních týdnech. Nejšetrnější metoda je přeprava po více kusech v uzavřeném dobytčím přepravním voze. Jinak bedny, jejichž strop a zadní šupák musí být obzvláště pevné. Podlaha bedny musí být nesmekavá.

2. TAPIROVITÍNároky na prostor

Pro pár tapírů by venkovní výběh neměl být menší než 100 m². Plocha ubikace nejméně 10 m² pro zvíře při ustájení jednotlivě.

Klimatické podmínky

S výjimkou tapíra horského jsou tapíři teplomilní, vnitřní teplota ne nižší než 18°C. Ve venkovním výběhu je nutná možnost ochrany před příliš silným slunečním zářením.

Zařízení výběhu

Venkovní výběh s přírodní půdou nebo pískem jako podklad. Vnitřní stáj s podestýlkou, rádi využijí dřevěné podlahy k ležení. Venkovní i vnitřní zařízení s možností koupání.

Ohraničení výběhu

Jako ohraničení výběhu mohou být použita nízká oplocení, jsou ale také možné vodní a suché příkopy.

Sociální struktura

Chov je možný v párech nebo někdy také v malých skupinách. Ve vnitřním prostoru je nutné předem připravit jednotlivé ustájení. Spojení s jinými savci a také ptáky je možné, avšak ne vždy bez problémů.

Výživa

Tapíři jsou býložravci, kterým je podávána tráva, seno, ovoce, zelenina, listí, větve a granule.

Odchyt a přeprava

Pro tapíry se používají k přepravě masivní bedny pro kopytníky. U zahánění je potřeba dávat pozor. Je uváděno použití zaháněcích desek.

3. NOSOROŽCOVITÍ

Nároky na prostor

Venkovní výběh pro dva nosorožce nesmí být menší než 500 m². Plocha stáje nesmí být při sólo ustájení pro jednoho nosorožce menší než 20 m². Nosorožci tuponosí (šírokohubí, bílí) mohou být chováni také ve společných stájích.

Klimatické podmínky

Všechny druhy nosorožců jsou citlivé na teplotu. Při bodu mrazu dojde lehce k omrzlinám na uších a ocasech. V teplém ročním období je možný celodenní pobyt ve venkovním výběhu. Teplota stáje nesmí být nižší než 18°C.

Zařízení výběhu

Výběhy nosorožců mají jako podklad písek nebo přírodní půdu. Bahenní lázeň je žádoucí pro všechny druhy. Možnost koupání je třeba zřídit v každém případě pro indické a sumaterské nosorožce. Pro všechny druhy jsou nutné možnosti drbání. Ve vnitřní stáji je nutná podestýlka ze slámy pouze u studené podlahy. U hřejivého materiálu může podestýlka odpadnout.

Ohraničení výběhu

Jako ohraničení výběhu jsou možné také suché nebo vodní příkopy.

Sociální struktura

S výjimkou nosorožce tuponosého (bílého) jsou nosorožci solitérní zvířata, která však mohou být na čas chována v párech. V každém případě je nutné předem připravit pro všechny nosorožce odpovídající možnost oddělení také ve venkovním výběhu. Spojení s jinými kopytníky je možné u nosorožců tuponosých, avšak ne vždy bez problémů (zapíchnutí).

Výživa

Nosorožci jsou býložravci. V zajetí se živí především trávou, senem, granulemi, ovocem a listím.

Odchyt a přeprava

Převážní bedny pro nosorožce musí být obzvláště pevné a velké.

XVII. SUDOKOPYTNÍCI (*Artiodactyla*) - 10 čeledí, 220 druhů

I. PRASATOVITÍ A PEKAROVITÍ

Všeobecně

Prasata jsou velmi náročná na péči, krmení a chov, především u tropických druhů.

Nároky na prostor

Pro tlupu divokých prasat o počtu pěti zvířat musí mít venkovní výběh nejméně 100 m². Vnitřní prostory nejsou nutné. Tropická prasata, jako prase bradavičnaté, štetkoun, babirusa, potřebují pro dvě zvířata venkovní výběh o nejméně 60 m². U společného ustájení vnitřní box o 10 m².

Klimatické podmínky

Domácí druhy potřebují suchý a před větrem chráněný přístřešek. Tropické druhy mohou podle počasí, při suchém chladu, pokud venkovní teplota nespadne pod -5°C, do venkovního výběhu, po hodinách. Při nízkých teplotách jen krátkodobě (nebezpečí nekrózy uší a ocasu!).

Zařízení výběhu

Možnosti bahenní koupele, rytí, koupání, stromy na drbání. Venkovní výběh s přírodní půdou. Podestýlka ve vnitřní stáji s lůžkem ze slámy.

Ohraničení výběhu

Výška oplocení 1,3 m, suchý nebo vodní příkop.

Sociální struktura

Chov v párech nebo ve skupinách. Při spojování s jinými kopytníky a ptáky může dojít k jejich zranění pokousáním prasaty a ztrátě na mláďatech.

Výživa

Dvakrát denně granule, brambory - dát přednost vařeným - zelenina, ovoce, tráva, siláž, listí, nabídnout trochu sena, živočišná bílkovina.

Odchyt a přeprava

Prasata tíhnou k panikářským úlekovým reakcím a jsou velmi citlivá na stres (spontánní selhání krevního oběhu, úhyn ze šoku). Přeprava jen v dobře větraných bednách. Nebezpečí přehřátí!

2. HROCHOVITÍ

Nároky na prostor

Druh	Počet ks	Venkovní výběh	Vnitřní výběh	Pro další zvíře venku	Uvnitř	Bazén venku	Bazén
Hrošík	1	20 m ²	8 m ²	10 m ²	5 m ²	4 m ²	8 m ² /zvíře při hloubce 1 m
Hroch	2	60 m ²	30 m ²	25 m ²	15 m ²	15 m ²	15 m ² /zvíře při hloubce 1,30 m

Klimatické podmínky

Celodenní držení ve venkovním výběhu při teplotě vody nad 15°C u hrochů a při 18°C u hrošíků. Teplota vody uvnitř 18 až 20°C, teplota vzduchu nesmí klesnout pod 18°C.

Zařízení výběhu

Venku přírodní půda nebo zpevněná půda bez ostrých kamenů. Uvnitř tepelně izolovaný, omyvatelný povrch podlahy. Přístup do bazénu po rampě nebo nízkých schodech.

Ohraničení výběhu

Mříž nebo zeď 1,5 m vysoká, suchý nebo vodní příkop.

Sociální struktura

Hrošík: žije solitérně, držení v páru je možné.

Hroch: společný chov, samice před porodem oddělit.

Výživa

Granule, tráva, seno, siláž, ovoce, zelenina.

Odchyt a přeprava

Pozor na přehřátí v přepravní bedně (viz prasatovití a pekarovití).

3. ŽIRAFOVITÍ

3.1 Žirafy

Nároky na prostor

Druh	Počet ks	Venkovní plocha	Každé další zvíře	Vnitřní plocha
Žirafa	6	500 m ²	50 m ²	25 m ² /zvíře

Výška stáje nad 5,5 m, vstupní dveře nad 3,2 m.

Klimatické podmínky

Teplota ve stáji nad 15°C. Při suchém mrazu mohou být pod dohledem po hodinách venku, pokud teplota neklesne pod -5°C. Pozor při mokřím chladnu v přechodných obdobích.

Zařízení výběhu

Štěrkopísko-trávník, drsná, zpevněná plocha před a ve stáji s křemičitým posypem podle potřeby. Písčítá místa k ležení, místa zastíněná stromy nebo budovami.

Ohraničení výběhu

Mříž, suchý nebo vodní příkop je možný.

Sociální struktura

V páru nebo v malých skupinách. Spojení s jinými kopytníky je možné, avšak je zvýšené nebezpečí nehody s ostatními samci kopytníků.

Výživa

Dvakrát denně: granule, jetelová tráva, zelené krmění, siláž, vojtěškové seno, dobré seno, listí, větve, ovoce, zelenina. Pozor u zelí. Dostatek vitamínů, minerálních směsí a nabídnout solný liz.

Odchyt a přeprava

Jen ve speciálních bednách nebo volně v dobytčím přepravním voze.

3.2 OKAPINároky na prostor

Venkovní výběh pro jednu okapi nesmí být menší než 250 m². V tomto výběhu je také dočasně možný chov páru. Plocha stáje pro zvíře musí být nejméně 10 m² velká.

Klimatické podmínky

Okapi jsou obyvatelé lesů centrální Afriky, proto teplota stáje musí být nad 15°C.

Zařízení výběhu

Jako podklad výběhu je třeba zvolit písčité plochy nebo porostlou půdu. Jsou nutná zastíněná místa.

Ohraničení výběhu

Jako ohraničení výběhu jsou možné příkopy. Při oddělení mříží výška 1,6 m.

Sociální struktura

Chov je možný jednotlivě a dočasně v páru.

Výživa

Okapi dostávají dobré seno, částečně vojtěšku a bohatou nabídku ovoce a zeleniny. Jako dodatek je nabízena směs granulí. Rádi používají lizy. Bohaté dodávky větví a listí, také v chladném ročním období.

Odchyt a přeprava

Okapi se musí přepravovat jednotlivě v pokud možno ve vypořstovaných bednách.

4. VELBLOUDOVITÍ

Velbloudovití zahrnují dvě formy velbloudů a čtyři formy lam, všechny jsou pravidelně chovány v zoologických zahradách.

Nároky na prostor

Výběh pro skupinu tří velbloudů nesmí být menší než 300 m², pro každé další zvíře o 50 m² více. Lamy vykazují někdy větší zatížení výběhu běháním, takže přinejmenším divoké formy guanako a vikuňa potřebují stejnou velikost. Pro domácí formy lama a alpaka nejméně 150 m² pro tři zvířata, pro každé další zvíře o 30 m² více.

Klimatické podmínky

Všichni velbloudovití jsou odolní proti chladu a mohou být drženi celoročně ve venkovních výbězích, přičemž musí být k dispozici přístřešky, respektive stáje (nevytápěné), které poskytnou místo všem zvířatům ze stáda (u velbloudů nejméně 4 m² pro zviře, u lam 2 m² pro zviře).

Zařízení výběhu

Jako podklad ve výběhu je třeba zvolit písek nebo přírodní půdu.

Ohraničení výběhu

Jako ohraničení výběhu stačí pro divoké formy lam ploty o výšce 1,5 m. Držení za příkopy (suchými nebo vodními) je možné. U velbloudů stačí často jen docela malé prohloubeniny v zemi, aby zvířata neopustila výběh. Bezpečnostní odstup od návštěvníků by měl u guanako, vikuň a velbloudů být pokud možno zachován (koušou!). Držení krotkých lam a alpak je možný také v kontaktních částech dětských zoo.

Sociální struktura

Chov velbloudovitých se realizuje v malých skupinách. Společné držení více chovných samců ve skupině samic je téměř nemožné. Spojení lam s jinými jihoamerickými savci nebo ptáky je často prováděno na jihoamerických výbězích. Spojení velbloudů s například kulany nebo koni Převalského je rovněž možné.

Výživa

Velbloudovití jsou skromní býložravci, kteří jsou krmeni senem, v létě trávou, trochu ovocem, zeleninou a větvemi. Granule jen jako doplněk.

Odchyt a přeprava

Velbloudovití se přepravují v bednách nebo volně v koňských přívěsech. Při nakládání se mohou použít odchytové desky a lana.

5. KANČILOVITÍ

Nároky na prostor

Nejmenší velikost vnitřní stáje u chovu v párech je 5 m², pro každé další zviře o 2 m² více. Venkovní výběh nejméně 20 m².

Klimatické podmínky

Jsou choulolistiví na chlad a průvan, proto jsou většinou drženi v temperovaných vnitřních zařízeních, často také v nočních pavilonech.

Zařízení výběhu

Kančilovití jsou většinou plaší a lekaví. Možnosti úkrytu, také ve formě malých chatek, jsou nutné.

Sociální struktura

V párech nebo v malých rodinných skupinách.

Výživa

Ovoce a zelenina nakrájená na malé kousky. Vločky, knäckebröt, seno nebo vojtěška. Živočišná bílkovina ve formě moučných červů a mletého masa.

Odchyt a přeprava

Odchyt do ruky nebo sítí. Přeprava v malých bednách, chráněných před chladem.

6. JELENOVITÍ

Nároky na prostor

Malí jeleni (srnčík, kabar, mazama, muntžak, muntžak chocholatý, jelen vepří):

Venkovní výběh pro pár nejméně 80 m² a 10 m² pro další zvíře při držení skupin. Plocha stáje pro zvíře 2 m². Ve společné stáji postačí pro 1 zvíře méně. Pro pudu 3 m²/pár, venkovní výběh 30 m²/pár.

Střední velikost (jelenec běloocasý, jelenec ušatý, daněk, jelen axis, jelen sambar, jelen lyrorohý, sika, srnec, jelenec bahenní, jelenec pampový): Venkovní výběh u skupin až do počtu pěti zvířat nejméně 200 m², pro každé další zvíře o 10 m² více. Stáje pro jedno zvíře 4 m², společná stáj 25 m² pro počet do deseti zvířat.

Velké druhy (formy jelena lesního včetně wapiti, jelen bělohubý, jelen barasinga, los, jelen milu, sob): Venkovní výběh pro skupiny do počtu pěti zvířat nejméně 400 m², pro další zvíře o 20 m² více. Stáj pro jedno zvíře nejméně 5 m², ve společné stáji až do počtu deseti zvířat na 30 m².

Klimatické podmínky

Většina druhů jelenů - také z teplejších oblastí - jsou v našich klimatických podmínkách odolní chladu a vystačí s nevytápěným až lehce temperovaným chráněným prostorem (například axis, sambar, muntžak). Severním formám postačí přístřešek, který může být vyhledán při trvalé nepohodě, poskytuje stín v horku a při dešti udržuje potravu v suchu. Teplomilné formy a druhy, které rodí mláďata v našich zimních měsících (například jelen lyrorohý, sika vietnamský), potřebují v noci vytápěnou stáj (18°C).

Zařízení výběhu

Ohraničení výběhu dřevěným nebo kovovým plotem o výšce 1,8 m, suchým nebo vodním příkopem. U mnohých druhů (například daněk, milu) postačí výška plotu 1,6 m, u soba ještě méně. Výběhy nebo stáje pro oddělení říjných jelenů středních a velkých druhů jsou bezpodmínečně nutné pro bezpečnou práci. Venkovní výběhy s přírodní půdou a zpevněným podkladem na krmených místech. Stáj s pevným základem a podestýlkou. Menší výběhy dělené dělicím plotem s úzkými průlezy pro unikající samice. Velké výběhy rozdělit prostorově (ostrovy zeleně, ochranné bambusové zlomy, kopce z hlíny nebo podobně). Pro malé jeleny jsou nutné možnosti skryše, protože jsou většinou plaší a lekaví. Hromady větví jako místa k odkládání čerstvě narozených mláďat. Očistné stromy pro parohaté. V létě je pro mnoho druhů důležité kaliště.

Sociální struktura

Některé malé formy se snášejí jen v párech, jinak chov ve stádu. Jen u několika málo druhů je možné držení více dospělých samců dohromady se samicemi, v normálním případě je ve stádě se samičkami i mláďata jen jeden dospělý jelen.

Výživa

Zelené krmení respektive seno, granule na bázi obilí, ovoce a zelenina podle sezóny. Lišejníky u navykklých sobů nejsou bezpodmínečně nutné. Mnozí malí jeleni (například muntžak chocholatý) a sobi také rádi přijímají menší množství živočišné bílkoviny (mleté maso, syrové a vařené). Listí a větve jsou oblíbené u všech druhů. Pro losy je dostatečné krmení listím životně důležité.

Odchyt a přeprava

Jeleni s větším paroží mohou být odchyceni do malého separátního výběhu nebo do stáje pomocí smyčky a fixování u plotu, jinak imobilizace. Malí jeleni mohou být odchyceni ve stáji do ruky. Zasilání parohatých zvířat jen po vytlučení lýčí. Rozložitá paroží se před naložením zvířat do bedny odřežou, protože by se jinak mohli zaklínit. Vypolstrování stropu bedny je výhodné.

7. VIDLOROHOVITÍ

Nároky na prostor

Venkovní výběh pro skupiny až do počtu pěti zvířat o velikosti 300 m², pro každé další zvíře o 30 m² více. Stáj pro jedno zvíře 4 m² na zvíře, ve společné stáji méně.

Klimatické podmínky

Odolní proti chladu, ale choulostiví na mokré chladno. Za takového počasí se doporučuje umístění v temperovaných (do 18 °C) stájích.

Zařízení výběhu

Musí být k dispozici možnost oddělit samce během porodů samic nebo při agresivitě.

Sociální struktura

Chov v malých skupinách jen s jedním dospělým samcem. Chování jen vzácně mimo Ameriku a dosud s malou úspěšností.

Výživa

Rostlinná potrava, bohatá na bílkovinu.

Odchyt a přeprava

Viz Antilopy a gazely.

8. TUROVITÍ

8.1 Chocholatky a antilopy

Nároky na prostor

Venkovní výběh pro malé druhy nejméně 50 m², pro velké 100 m², při chovu v párech. U rodinných skupin jsou nutné větší plochy. Stáje velké nejméně 2 m², pro větší druhy chocholatek 4 m².

Klimatické podmínky

Jen omezeně aklimatizovatelní, obyvatelé deštých pralesů zvláště špatně. Při chladnějším počasí musí mít zvířata možnost volby mezi vnitřním prostorem a venkovním výběhem. Za chladu žádný nebo jen krátký pobyt venku. Teplota stáje nejméně 18°C.

Zařízení výběhu

Velmi důležité jsou možnosti skryše a vyhnutí se druhým, protože lekavost může lehce vést ke zraněním. Pro skálolazy jsou žádoucí skály k lezení.

Sociální struktura

Žijí v párech nebo v rodinných skupinách.

Výživa

Ovoce a zelenina, obilná zrna, tráva a listí. Zvláště chocholátky rády přijímají také živočišnou bílkovinu.

Odchyt a přeprava

Viz Antilopy a gazely.

8.2 Antilopy a gazely

Lesoni, buvolci, přimorožci, bahnivci, vodušky, gazely, sajgy - na druhy bohatá skupina turovitých velikosti od srnce až po velikost skotu, kteří obývají většinou teplejší oblasti Afriky a Asie. Životní prostředí je les až poušť.

Nároky na prostor

Pro velké druhy nejméně 400 m² u skupin do pěti zvířat. Pro každé další zvíře o 30 m² více. Pro pětičlenné skupiny menších antilop venkovní výběh o velikosti nejméně 200 m², pro každé další zvíře

o 20 m² více. Až na pár výjimek potřebují všechny druhy vytápěné stáje. Velikost stáje 2 až 5 m² podle velikosti zvířat. Zvláště pro bezrohé samice se doporučují společné stáje.

Klimatické podmínky

Všechny druhy mohou také v zimě přes den na nějaký čas pobýt ve venkovním výběhu. Teplota stáje nejméně 16°C. Žádnou stáj nepotřebují chladu odolné formy jako gazela perská a sajga.

Zařízení výběhu

Výška plotu 1,8 až 2 m. Chov je možný také za vodním a suchým příkopem odpovídající hloubky. Musí být k dispozici možnost oddělení pro samce, kteří jsou často agresivní vůči ošetřovateli. Strukturovitost výběhu prostřednictvím stromů, ostrovů zeleně, pahorků, velkých kamenů nebo jiných dělení umožňuje utiskovaným zvířatům se vyhnout stádu. Často navštěvované části výběhu (krmné místo, napajedlo) je žádoucí zpevnit (hygiena, obrušování kopyt). Možnosti skryše pro čerstvě narozené u „odkládacího typu“.

Sociální struktura

Také v zoologických zahradách se tato stádová zvířata chovají jako skupina s jedním dospělým samcem, více samicemi a jejich mláďaty. Stáda mladých samců jsou možná.

Výživa

Seno nebo tráva, granule, zelenina a ovoce. Listí je oblíbené u všech druhů, pro lesy obývající druhy je životně důležité.

Odchyt a přeprava

Odchyt menších druhů do ruky, větších imobilizací. Antilopy a gazely jsou lekávé a mají velkou sílu při skákání. Převážná bedna by měla být jen o trochu vyšší než výška hlavy zvířete. U antilop, které nemají rohy, se doporučuje vypolstrování stropu bedny. Podlaha bedny s nesmekavým povrchem nebo podestýlkou. U menších druhů se osvědčila přeprava po více kusech v čtvercových bednách.

8.3 Tuři

Nároky na prostor

Minimální velikost venkovního výběhu 400 m² u skupin až do počtu pěti zvířat. Pro každé další zvíře o 30 m² více. U anoa, které se většinou snášejí jen v párech, nejmenší velikost 150 m². Velikost stáje 6 m² pro zvíře.

Klimatické podmínky

Tuři žijí v mírných a teplých klimatických pásech. Severní formy jsou odolné chladu a vystačí s přístřeškem nebo nevytápěnou, respektive otevřenou stájí. Pro tropické formy je nutná teplá stáj (18°C), přesto mohou v zimě dočasně pobývat ve venkovním výběhu.

Zařízení výběhu

Kvůli velké síle mnoha turů je nutná vysoká pevnost ohraničení výběhu. Výška plotu 1,6 m stačí pro většinu druhů (bizon a zubr raději 1,8 m). Vodní nebo suchý příkop je možný. Prostorové rozdělení ve výběhu poskytne zvířatům možnost vyhnout se při nedorozuměních. Zpevněná místa na krmném prostoru nebo na hlavních místech zvyšují udržení čistoty výběhu a obrušování kopyt. Vodní buvoli ocení možnost koupání. Pískoviště jsou využívány pravidelně mnoha druhy k válání. Musí být k dispozici možnosti oddělení pro často agresivní samce.

Sociální struktura

Anoa jsou často nesnášenliví. Často je možné pouze dočasné držení v páru nebo rodinné skupiny. Ostatní divocí tuři ve stádech s jedním dospělým samcem. Ve vzácných případech se projevuje agrese samce vůči telatům. Držení samců formou skupin mladých samců je možné.

Výživa

Seno nebo zelené krmění, granule na bázi obilí, ovoce a zelenina podle sezóny a nabídky, listí a větve.

Odchyt a přeprava

Odchyt smýčkou kolem rohů nebo imobilizací. Nejšetrnější způsob přepravy je na volno - také po více kusech - v dobytčím přepravniku. Jinak pevné kompaktní bedny, jejichž šířka musí brát ohled na rozložitost rohů. Neklouzavá podlaha bedny nebo podestýlka. Žádné spáry ve stěnách v okolí rohů, aby se zabránilo zlomení.

8.4 Kamzíci, kozy, ovce

Goral, serau, kamzík běláček, kamzík, kozorožec, koza šrouborohá a bezoárová, paovce hřivnatá, divoké ovce, nahur, thar - horská zvířata přibližně velikosti kozy.

Nároky na prostor

Pro skupiny zvířat do počtu pěti minimální velikost pro venkovní výběh 250 m², pro každé další zvíře o 20 m² více. U téměř všech druhů nejsou stále bezpodmínečně nutné.

Klimatické podmínky

Jako horská zvířata, která částečně vystupují do úctyhodných výšek, jsou v našich šířkách chladu odolná. Musí mít možnost vyhledat přístřešek nebo chráněný prostor při silném větru nebo mokřím chladu.

Zařízení výběhu

Výška plotu pro většinu druhů 2 m. Pro specialisty na skákání a šplhání musí být rohy nebo stěny částečně speciálně zajištěny. Vodní nebo suché příkopy odpovídající hloubky jsou použitelné. Kamenné stavby jako skály k lezení a rozčlenění prostoru. Výběhy pro oddělení nebo prostory k izolaci agresivních zvířat během práce ve výběhu nebo k dočasné separaci nemocných nebo rodících zvířat jsou nutné.

Sociální struktura

Goralové a serau se snášíjí většinou jen v párech, ostatní druhy žijí ve stádech. U divokých koz a ovcí může být drženo více dospělých samců společně se samicemi, je-li výběh vhodně rozčleněn.

Výživa

Seno nebo zelené krmení, granule, ovoce a zelenina. Pokud možno často a dostatek listů a větví (rádi oloupávají kůru měkkého dřeva).

Odchyt a přeprava

Nalákání na potravu a zavření do menších předvýběhů, odtud odchyt do ruky (smýčka na tyči nebo síť jako pomocný prostředek jsou možné). Imobilizace je nutná jen ve výjimečných případech. Přeprava v pevných dřevěných bednách s dobrou ventilací.

8.5 Takini a pižmoni

Nároky na prostor

Velikost výběhu pro skupiny o počtu do pěti zvířat nejméně 400 m², pro každé další zvíře o 30 m² více. Stáj pro pižmoně není nutná, pro takiny minimální velikost 4 m².

Klimatické podmínky

Pižmoni jsou absolutně odolní chladu, při venkovních teplotách pod -10°C je žádoucí umístění na noc do pokud možno bezmrazé stáje. Také při porodech v zimě je nutné ustájení. Při velkém vedru na jaře a v létě chlazení výběhu kropičem na trávu.

Zařízení výběhu

Výška plotu u takina 1,8 až 2 m, pro pižmoně je nutný velmi stabilní kovový plot. Výhodnější jsou zde vodní nebo suchý příkop nebo skalní stěna. Rozčlenění prostoru kameny, stromy nebo prostřednictvím umožnění obíhání kolem dokola předvýběhem je důležité, protože zvláště samci pižmonů často prudce honí samice. Kopce k lezení pro takiny. U pižmonů je namísto stáje výhodný

plně zastřešený malý výběh, protože telata jsou v prvních týdnech choulostivá na déle trvající mokro. Možnosti oddělení agresivních samců a také samic jsou nutností.

Sociální struktura

Chov v malých stádech s jedním dospělým samcem.

Výživa

Málo vybíraví, široká paleta rostlinné potravy.

Odchyt a přeprava

Odchyt do smyčky okolo rohů a fixování u plotu při ošetření nebo péči o kopyta je možné také u dospělých zvířat, jinak imobilizace. Zvláště pro pižmoně jsou nutné pevné přepravní bedny, které ale nemají být o moc delší než délka těla u dospělých zvířat (jinak je možnost rozběhu k beranímu úderu hlavou).

IV. POUŽITÁ A DOPORUČENÁ LITERATURA

AATA – Transportation of Live Animals by Road, 1996.

ANDĚRA, Miloš, 1999: České názvy živočichů II. Savci (Mammalia). Národní muzeum Praha.

IATA – Live Animals Regulations 26 th Edition, 1999.

Gutachten über Mindestanforderungen an die Haltung von Säugetieren - 1996, BMELF Bonn.

WAZA (2005) – Building a Future for Wildlife – The World Zoo and Aquarium Conservation Strategy.

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad a o změně některých zákonů (zákon o zoologických zahradách).

Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy).

Vyhláška č. 75/1996, kterou se stanoví nebezpečné druhy zvířat.

Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 346/2006 Sb., o stanovení bližších podmínek chovu a drezúry zvířat.

V. PŘÍLOHY

Následující přílohy jsou výňatky ze zákonů zmíněných v obecné části textu týkající se savců (viz str. 6).

ZÁKON č. 246/1992 Sb. NA OCHRANU ZVÍŘAT PROTI TÝRÁNÍ

Změny:

č. 162/1993 Sb., 193/1994 Sb., 243/1997 Sb., 30/1998 Sb., 77/2004 Sb., 413/2005 Sb., 77/2006 Sb.

Zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zasluhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.

§ 1

Účel zákona

Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrčením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem.

§ 2

- (1) Zakazuje se týrání zvířat.
- (2) Zakazují se všechny formy propagace týrání zvířat.

§ 4

Za týrání se považuje

- a) nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly,
- b) podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením, zraněním nebo jiným poškozením, jakož i vychovávat, cvičit nebo účelově používat zvíře k agresivnímu chování vůči člověku nebo jiným zvířatům,
- c) z jiných než zdravotních důvodů
 1. omezovat výživu zvířete včetně jeho napájení, nestanoví-li zvláštní předpis jinak,
 2. podávat zvířeti potravu obsahující příměsi nebo předměty, které mu způsobují bolest, utrpení nebo jej jinak poškozují,
 3. omezovat bez nutnosti svobodu pohybu nutnou pro zvíře určitého druhu, pokud by omezování způsobilo utrpení zvířete,
- d) vydat slabé, nevléčitelně nemocné, vyčerpané nebo staré zvíře, pro které je další přežívání spojeno s trvalou bolestí nebo utrpením, k jinému účelu než neodkladnému a bezbolestnému usmrčení,
- k) chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení,

l) zasahovat do průběhu porodu způsobem, který neodpovídá obtížnosti porodu, zvyšuje bolest anebo poškozuje zdraví matky i mláďete,

m) zacházet se zvířetem, přepravovat je nebo je pohánět způsobem, který vyvolává nepřiměřenou bolest, utrpení nebo poškození zdraví anebo vede k jeho neúměrnému fyzickému vyčerpání,

n) používat k vázání nebo jinému omezení pohybu zvířete prostředky, které zvířeti způsobují anebo lze předpokládat, že budou způsobovat, poranění, bolest nebo jiné poškození zdraví ,

o) usmrtit zvíře způsobem působícím nepřiměřenou bolest nebo utrpení,

p) překrmovat nebo krmit zvíře násilným způsobem, nejde-li o zákrok nezbytný k záchraně jeho života nebo zachování jeho zdraví,

r) používat živá zvířata ke krmení těch druhů zvířat, u nichž z biologických důvodů není takový způsob výživy nutný.

§ 5

(I) Nikdo nesmí bez důvodu usmrtit zvíře.

§ 6

Nikdo nesmí zvíře opustit s úmyslem se ho zbavit nebo je vyhnat. Za opuštění zvířete se nepovažuje vypuštění zvířete do jeho přirozeného prostředí, pokud je to vhodné z hlediska stavu zvířete a podmínek prostředí.

§ 8

(I) Každý chovatel nebo pořadatel veřejného vystoupení anebo svodu zvířat (dále jen "pořadatel") je povinen pracovníkům orgánů ochrany zvířat provádějícím dozor nad dodržováním tohoto zákona a právních předpisů vydaných k jeho provedení

a) umožnit vstup

1. do stájí a na pozemek, kde se zvíře nachází, nebo které jsou určeny pro jeho chov,

2. do objektu a zařízení, v nichž je zacházeno se zvířaty,

3. do míst, kde je konáno veřejné vystoupení nebo svod zvířat,

4. do míst, kde je provozován útulek pro zvířata,

5. do míst, kde se přemísťují zvířata, a do prostor dopravních prostředků,

6. do míst určených k usmrcování zvířat nebo do míst určených k provádění pokusů na zvířatech,

b) poskytnout potřebné informace, doklady, věcnou a osobní pomoc nezbytnou k výkonu jejich činnosti, včetně umožnění bezplatného přístupu na svody zvířat a veřejná vystoupení,

c) předvést na požádání zvíře nebo zvířata na místo určené pracovníkem provádějícím dozor.

§ 13

Ochrana zvířat v zájmových chovech

(I) Každý je povinen zabezpečit zvířeti v zájmovém chovu přiměřené podmínky pro zachování jeho fyziologických funkcí a zajištění jeho biologických potřeb tak, aby nedocházelo k bolesti, utrpení nebo poškození zdraví zvířete, a učinit opatření proti úniku zvířat. Zvíře nesmí být chováno jako zvíře v zájmovém chovu, jestliže nejsou zabezpečeny přiměřené podmínky pro zachování jeho fyziologických funkcí a zajištění jeho biologických potřeb nebo jestliže se zvíře nemůže adaptovat, přestože tyto podmínky zabezpečeny jsou.

(2) Každý, kdo chová zvíře v zájmovém chovu nebo se ujal toulavého, případně opuštěného zvířete, odpovídá za jeho zdraví a dobrý stav; za splnění této povinnosti se považuje i oznámení místa nálezu obci nebo předání toulavého, případně opuštěného zvířete do útulku.

(3) Je zakázáno chovat zvířata v zájmových chovech, jestliže chovatel nebo občan vytvořil takové podmínky chovu, že v dalších generacích zvířat na základě dědičnosti budou zvířatům chybět části těla nebo orgány nebo budou-li orgány zvířat funkčně nezpůsobilé anebo znetvořené.

(4) Zvíře v zájmovém chovu nesmí být prodáno nebo darováno osobě

a) mladší 15 let bez souhlasu jejích rodičů nebo jiné osoby mající k uvedené osobě mladší 15 let rodičovskou odpovědnost,

b) která byla pravomocným rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům,

c) již byla pravomocným rozhodnutím soudu způsobilost k právním úkonům omezena, bez souhlasu jejího opatrovníka.

(5) Nebezpečný druh zvířete může chovat pouze osoba starší 18 let. K zájmovému chovu jedince nebo skupiny nebezpečného druhu zvířat je třeba povolení orgánu veterinární správy, příslušného podle místa chovu zvířete.

(6) Žádost o povolení chovu podle odstavce 5 musí obsahovat

a) jméno a příjmení odpovědné osoby,

b) druh a počet chovaných jedinců,

c) stručný popis chovu a jeho vybavení,

d) souhlas odpovědné osoby s prováděním kontroly chovaného jedince nebo skupiny nebezpečného druhu zvířat, míst a zařízení, v němž jsou tato zvířata chována, a prostor s chovem spojených, zejména prostor pro skladování krmiv.

(7) Příslušný orgán veterinární správy neudělí povolení podle odstavce 5, nejsou-li dodrženy podmínky podle odstavce 1. Příslušný orgán veterinární správy může rozhodnutím povolení změnit nebo odejmout, jestliže se změnilo nebo zaniklo podmínky, za jakých bylo uděleno. Povolení k chovu nebezpečných druhů zvířat se vydává na tři roky a může být na písemnou žádost prodlouženo. Příslušný orgán veterinární správy, který povolení vydal, je povinen alespoň jednou za rok provádět dozor nad dodržováním podmínek chovu. Záznamy o provedené kontrole uchová po dobu pěti let.

(8) Dojde-li ke změně podmínek, za nichž bylo povolení vydáno, je chovatel povinen do 30 dnů tuto změnu oznámit příslušnému orgánu veterinární správy.

(9) Hodlá-li chovatel nebezpečného druhu zvířete chovat i jiný druh nebezpečného zvířete než ten, na který má povolení chovu podle odstavce 5, je povinen pro chov tohoto druhu podat žádost podle odstavce 6.

(10) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem nebezpečné druhy zvířat.

§ 14

Ochrana volně žijících zvířat

5) Zakazuje se odchyt jedinců druhů původních volně žijících na území České republiky pro chov ve farmovém chovu, zájmovém chovu nebo chovu, jehož cílem je domestikace.

§ 19

(1) Orgány ochrany zvířat jsou

a) ministerstvo (zemědělství),

b) ústřední komise (pro ochranu zvířat),

- c) orgány veterinární správy,
 - d) ústřední orgány státní správy a Akademie věd České republiky, pokud do okruhu jejich působnosti spadá předmět činnosti právnických a fyzických osob, které provádějí pokusy na zvířatech. (dále jen „příslušné státní orgány“).
 - e) Ministerstvo vnitra a Ministerstvo obrany v rámci své působnosti,
 - f) obecní úřady obcí s rozšířenou působností.
- (2) Na úseku ochrany zvířat vykonávají též ve vymezeném rozsahu působnost obce.

§ 21

Ústřední komise

- (1) Ústřední komise doporučuje opatření a koordinuje plnění úkolů na úseku ochrany zvířat.
- (3) Ústřední komise
- a) projednává, koordinuje a kontroluje plnění úkolů ochrany volně žijících zvířat, hospodářských a pokusných zvířat a zvířat v zájmových chovech včetně zvířat v zoologických zahradách a předkládá příslušným státním orgánům návrhy na nezbytná opatření,

§ 22

Orgány veterinární správy

- (1) Krajské veterinární správy
- a) vykonávají dozor nad dodržováním povinností uložených chovatelům a ostatním fyzickým a právnickým osobám,
 - d) vydávají, mění nebo odnímají rozhodnutí o povolení chovu nebezpečných druhů zvířat, a to jedinců i skupin podle § 13 odst. 5,
 - i) na základě kontrolního zjištění ukládají nápravná opatření chovatelům a ostatním fyzickým a právnickým osobám,
 - j) podávají podněty obecním úřadům obcí s rozšířenou působností k projednávání přestupků a správních deliktů vyplývajících z porušení povinností uložených chovatelům a ostatním fyzickým nebo právnickým osobám tímto zákonem.
- (2) Státní veterinární správa
- b) vykonává dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a obecně závaznými právními předpisy vydanými na jeho základě v případech, kdy si to vyhradí.

§ 24a

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností

- (1) Obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- a) projednávají přestupky na úseku ochrany zvířat,
 - b) projednávají správní delikty podle § 27.

§ 25

- (1) Pracovníci orgánů ochrany zvířat pověřeni výkonem dozoru nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem a obecně závaznými právními předpisy vydanými na jeho základě
- a) jsou oprávněni

1. vstupovat do chovných, dodavatelských a uživatelských zařízení, do objektů, v nichž je prováděna obchodní činnost se zvířaty, do objektů chovatelů, v nichž jsou chována zvířata, a do objektů, v nichž jsou zvířata porážena,

2. vyžadovat od chovatelů potřebné doklady, informace, věcnou osobní a jinou pomoc nezbytnou k výkonu své činnosti; tato pomoc je bezplatná.

§ 27

Správní delikty chovatelů

(1) Správního deliktu 7) na úseku ochrany zvířat proti týrání se dopustí fyzická osoba, která je podnikatelem, nebo právnická osoba, která

- a) ztěžuje nebo maří výkon dozoru prováděného příslušným orgánem ochrany zvířat,
- b) propaguje týrání zvířat,
- c) poruší jinou povinnost stanovenou chovateli tímto zákonem a obecně závaznými právními předpisy vydanými na jeho základě.

(2) Za porušení povinnosti podle odstavce 1 se uloží pokuta do výše 100 000 Kč a za hrubé porušení povinností uvedené v odstavci 1 pokuta do výše 500 000 Kč. Jako trest lze také uložit zákaz činnosti na dobu až 5 let.

(7) Výnos pokut je příjmem obcí.

§ 28

Přestupky

(1) Přestupku na úseku ochrany zvířat proti týrání se dopustí fyzická osoba, která

- a) provádí bez povolení pokusy na zvířatech,
- b) chová jedince nebezpečného druhu zvířat bez schválení podle § 13 odst. 5 až 8 tohoto zákona,
- c) poruší jinou povinnost stanovenou tímto zákonem a obecně závaznými právními předpisy vydanými na jeho základě,
- d) trpí týrání zvířat nezletilými nebo nesvéprávními osobami, za které odpovídá,
- e) provádí nebo propaguje týrání zvířat.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. c) nebo d) lze uložit pokutu do výše 20 000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. a) a b) a za opětovné spáchání přestupku podle odstavce 1 písm. a), b) nebo e) lze uložit pokutu do výše 30 000 Kč, nebo zákaz činnosti na 2 roky.

§ 28a

Zvláštní opatření

(1) Na návrh krajské veterinární správy může obecní úřad obec s rozšířenou působností správním rozhodnutím

a) nařídít a zajistit umístění týraného zvířete do náhradní péče, vyžaduje-li to jeho zdravotní stav, nebo pokud je opakovaně týráno,

(2) Odvolání proti rozhodnutí podle odstavce 1 nemá odkladný účinek.

(3) Náklady spojené s umístěním týraného zvířete do náhradní péče a následnou péčí o něj hradí osoba, již bylo zvíře odebráno.

(4) Náklady na léčení zvířete, které bylo týráno a poškozeno tak na jeho zdraví, ponese osoba, jež tento stav způsobila, i když přesahují hodnotu zvířete.

ZÁKON č. 449/2001 Sb., O MYSLIVOSTI ve znění pozdějších předpisů

§ 2

Vymezení pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

b) zvěří obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů uvedených v písmenech c) a d),

c) druhy zvěře, které nelze lovit podle mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána a které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv, 3) nebo druhy zvěře, které jsou zvláště chráněnými živočichy podle zvláštních právních předpisů 4) a nebyla-li k jejich lovu povolena výjimka podle těchto předpisů:

- savci: bobr evropský (*Castor fiber*), kočka divoká (*Felis silvestris*), los evropský (*Alces alces*), medvěd hnědý (*Ursus arctos*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), vlk euroasijský (*Canis lupus*), vydra říční (*Lutra lutra*),

- ptáci: čírka modrá (*Anas querquedula*), čírka obecná (*Anas crecca*), havran polní (*Corvus frugilegus*), holub doupeňák (*Columba oenas*), jeřábek lesní (*Bonasa bonasia*), jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*), káně lesní (*Buteo buteo*), káně rousná (*Buteo lagopus*), kopřivka obecná (*Anas strepera*), kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*), koroptev polní (*Perdix perdix*), krahujec obecný (*Accipiter nisus*), krkavec velký (*Corvus corax*), křepelka polní (*Coturnix coturnix*), lžičák pestrý (*Anas clypeata*), moták pochop (*Circus aeruginosus*), poštolka obecná (*Falco tinnunculus*), racek chechtavý (*Larus ridibundus*), raroh velký (*Falco cherrug*), sluka lesní (*Scolopax rusticola*), sojka obecná (*Garrulus glandarius*), sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*), tetřev hlušec (*Tetrao urogallus*), tetřev obecný (*Lyrurus tetrix*), volavka popelavá (*Ardea cinerea*), výr velký (*Bubo bubo*),

d) druhy zvěře, kterou lze obhospodařovat lovem:

- savci: daněk skvrnitý (*Dama dama*), jelen evropský (*Cervus elaphus*), jelenec běloocasý (*Odocoileus virginianus*), jezevec lesní (*Meles meles*), kamzík horský (*Rupicapra rupicapra*), koza bezoárová (*Capra aegagrus*), králík divoký (*Oryctolagus cuniculus*), kuna lesní (*Martes martes*), kuna skalní (*Martes foina*), liška obecná (*Vulpes vulpes*), muflon (*Ovis musimon*), ondatra pižmová (*Ondatra zibethica*), prase divoké (*Sus scrofa*), sika Dybowského (*Cervus nippon dybowskii*), sika japonský (*Cervus nippon nippon*), srnec obecný (*Capreolus capreolus*), tchoř tmavý (*Mustela putorius*), tchoř stepní (*Mustela eversmannii*) a zajíc polní (*Lepus europaeus*),

- ptáci: bažant královský (*Syrnaticus reevesii*), bažant obecný (*Phasianus colchicus*), hrdlička zahradní (*Streptopelia decaocto*), holub hřivnáč (*Columba palumbus*), husa běločelá (*Anser albifrons*), husa polní (*Anser fabalis*), husa velká (*Anser anser*), kachna divoká (*Anas platyrhynchos*), krocan divoký (*Meleagris gallopavo*), lyska černá (*Fulica atra*), orebice horská (*Alectoris graeca*), perlička obecná (*Numida meleagris*), polák chocholačka (*Aythya fuligula*), polák velký (*Aythya ferina*), straka obecná (*Pica pica*), špaček obecný (*Sturnus vulgaris*), vrána obecná (*Corvus corone*),

VYHLÁŠKA č. 75/1996 Sb., KTEROU SE STANOVÍ NEBEZPEČNÉ DRUHY ZVÍŘAT

Ministerstvo zemědělství podle 3 písm. h) zákona České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění zákona č. 162/1993 Sb., stanoví:

§ I

Nebezpečné druhy zvířat ¹⁾

4. z třídy savců (Mammalia)

- a) všechny druhy z řádu primáti (Primates) s výjimkou makiů (podčeleď Cheirogaleinae) a příslušníků čeledí kombovití (Galagidae), nártounovití (Tarsiidae) a kosmanovití (Callithricidae)
- b) všechny druhy z řádu šelmy (Carnivora) včetně ploutvonožců (Pinnipedia), s výjimkou domestikovaných druhů pes (*Canis familiaris*), kočka (*Felis catus*), fretka (*Putorius furo*)
- c) příslušníci řádu chobotnatci (Proboscidea)
- d) všechny druhy z řádu lichokopytníci (Perissodactyla) a všechny druhy z řádu sudokopytníci (Artiodactyla), s výjimkou domestikovaných druhů kůň (*Equus caballus*), osel (*Equus asinus*), prase (*Sus domesticus*), koza (*Capra hircus*), ovce (*Ovis aries*), tur (*Bos taurus*) a některých kříženců (mula, mezek)
- e) všechny druhy řádu ptakořitní (Monotremata), z řádu vačnatci (Marsupialia) d'ábel medvědovitý (*Sarcophilus harrisii*) a všechny druhy klokanů z rodů *Macropus*, *Megaleia*, *Wallabia* a *Dendrolagus*, z řádu hlodavci (Rodentia) dikobrazi (čeledi Hystricidae a Erethizontidae), z řádu chudozubí (Edentata) mravenečník velký (*Myrmecophaga tridactyla*) a lenochodi (čeleď Bradypodidae).

VYHLÁŠKA č. 395/1992 Sb. KTEROU SE PROVÁDĚJÍ NĚKTERÁ USTANOVENÍ ZÁKONA č. 114/1992 Sb., O OCHRANĚ PŘÍRODY A KRAJINY, ve znění pozdějších předpisů

Příloha č. III

I. Druhy kriticky ohrožené - savci (Mammalia)

kočka divoká	- <i>Felis silvestris</i>
medvěd hnědý	- <i>Ursus arctos</i>
plh zahradní	- <i>Eliomys quercinus</i>
sysel obecný	- <i>Citellus citellus</i>
vlk	- <i>Canis lupus</i>
vrápenec malý	- <i>Rhinolophus hipposideros</i>
vrápenec velký	- <i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
netopýr brvitý	- <i>Myotis emarginatus</i>
netopýr černý	- <i>Barbastella barbastellus</i>
netopýr pobřežní	- <i>Myotis dasycneme</i>
netopýr velký	- <i>Myotis myotis</i>
tchoř stepní	- <i>Mustela eversmanii</i>

2. Druhy silně ohrožené - savci (Mammalia)

bobr evropský	- Castor fiber
křiček polní	- Cricetus cricetus
los evropský	- Alces alces
myšivka horská	- Sicista betulina
netopýři (ostatní druhy)	- Microchiroptera
plch lesní	- Dryomys nitedula
plšík lískový	- Muscardinus avellanarius
rejsek horský	- Sorex alpinus
rys ostrovid	- Lynx lynx
vydra říční	- Lutra lutra

3. Druhy ohrožené - savci (Mammalia)

bělozubka bělobřichá	- Crocidura leucodon
plch velký	- Glis glis
veverka obecná	- Sciurus vulgaris

Ústřední komise pro ochranu zvířat

Viz § 21 zákona na ochranu zvířat proti týrání

Adresa: Ústřední komise pro ochranu zvířat

Těšnov 17

117 05 Praha I

Tel.: 221 812 339, 221 812 326

Fax: 221 812 967

E-mail: ukoz@mze.cz

Web: <http://www.mze.cz/> sekce Ochrana zvířat

Lemury kata lze chovat na ostrovech, kde je dělí od návštěvníků vodní plocha o šíři min. 3 m. Ubikace přitom může být umístěna mimo ostrov - lemuři do ní přecházejí po mostě. Zoo Dvůr Králové.

Fenek je často chován v nočních expozicích. Zoo Dvůr Králové.

K základnímu vybavení výběhu mývalů severních patří přístup k vodě. Zoo Bratislava.

Sklo zvyšuje pohodu zvierat nebot' tlumí zvuky a zabráňuje pronikání pachů a tak návštěvníci neznervózňujú ani gepardici s dvoměsíčními koťaty - Zoo Dvůr Králové.

Bezpečným oddělením velkých forem tygrů a lvů je cca 5 m vysoký plot s převísem. V dolní polovině je vhodné použít sklo. Zoo Dvůr Králové.

Ploutvonožci se chovají v prostorných bazénech často s filtrovanou vodou a souší. Drezúra spojená s krmením je zpestřením života zvířat. Lachtan kalifornský Zoo Ústí n. L.

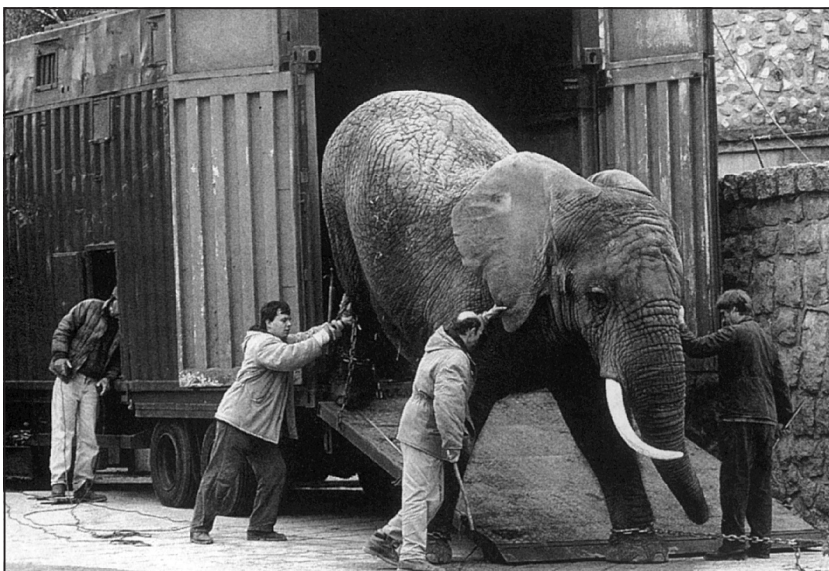
Na rozdíl od afrických druhů nosorožců potřebuje indický nosorožec v letním období bahenní koupel. Zoo Dvůr Králové.

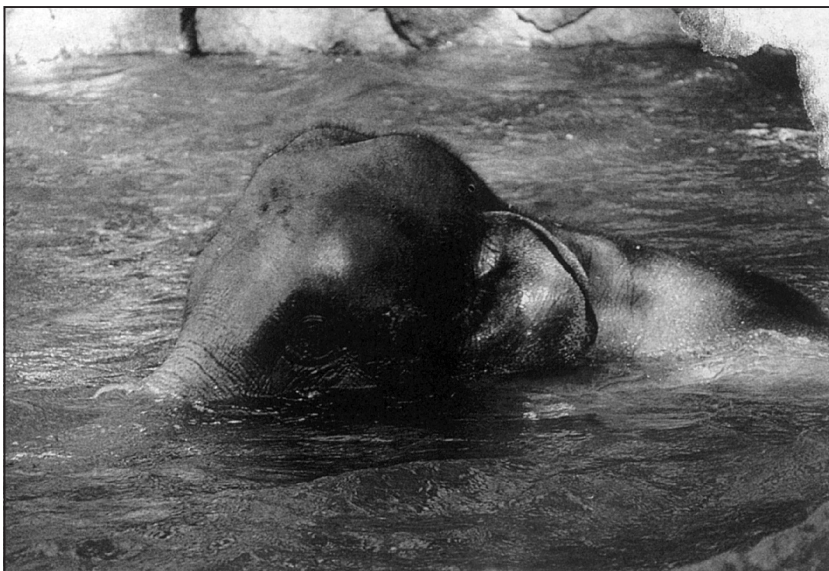
Na rozdíl od většiny koček tygři rádi a dobře plavou. Zoo Berlín.

Žirafám je třeba podávat pravidelně okus. Zoo Dvůr Králové.

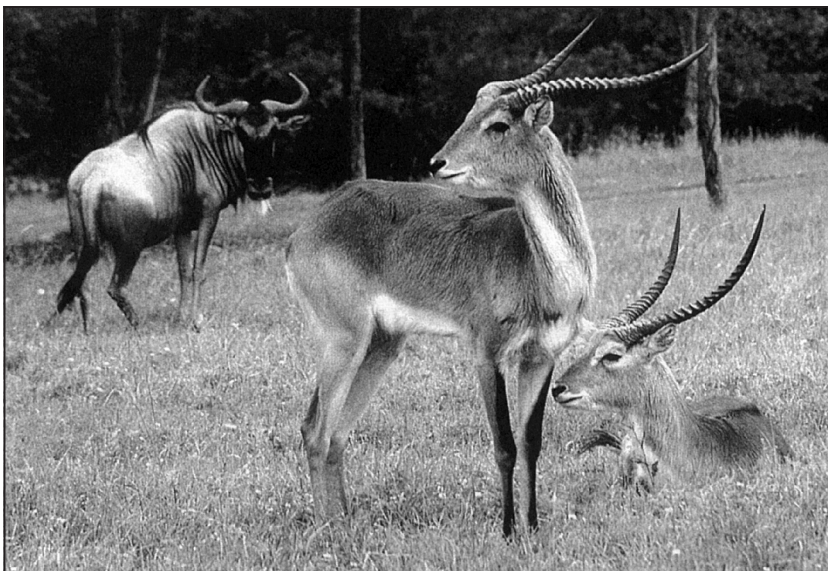
Transport slonů provádějí specializované firmy. Do tohoto vozu byl nejprve za pomoci navijáku a po zklidnění naložen pozadu jeden slon a proti němu pak druhý. Zoo Dvůr Králové.

Sloni indiští potřebují denní možnost koupele. Na rozdíl od slonů afrických je koupání nebo sprchování denní nutností. Zoo Berlín.

Sajga je jednou z mála antilop, která nepotřebuje v zimě vytápěnou stáj. Pro úspěšný chov jsou důležité prostorné výběhy. Zoo Chomutov.

Kopytníky lze s úspěchem držet v druhově smíšených skupinách. Je to možné ale jen ve velkých výbězích. Vodušky lečve a pakůň v Zoo Dvůr Králové.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Vydalo Ministerstvo zemědělství
Těšnov 17, 117 05 Praha 1
internet: www.mze.cz, e-mail: info@mze.cz

ISBN 80-7084-556-2